

Cena 1'50 din

Edinost

Kdor govori, seje, kdor
molči, žanje.

Perzijski pregovor

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopališka ul. 6 - Tel. 25-47 - Izhaja vsak četrtek.
Vredn. letno 36 din, polletno 18 din, četrtletno 9 din, za inozemstvo letno 50 din.
Rokopisi se ne vračajo - Pošt. č. št. 11.787 Mariborske tiskarne d. d. Maribor
Oglaš po ceniku

Na ogled brezplačno

pošiljamo do nadaljnjega samo
posamezne številke s
položnico po naročilu ali
po predlogu naših zaupnikov.

Uprava »EDINOST«
Maribor, Kopališka ulica

Zasluge za sporazum

Velik del, ves pošteti in zavedni del našega delovnega ljudstva je težko pričakovati bratskega sporazuma med voditeljem prebujenega hrvatskega naroda in pooblaščenec krone. Sporazum je bil, čeprav za enkrat samo delno, vendar srečno zaključen dne 26. avgusta t. l., obenem z ustanovitvijo banovine Hrvatske. Hrvatje zdaj že prav pridno in smotrno urejajo svojo deželo.

Po nekih listih so se kaj kmalu pojavili in ponavljali prepri, kdo vse to stran Sotile in Kolpe ima mnogo ali največ zaslug na uspehih dolgotrajnega, mučnega sporazumevanja. Med njimi so tudi taki, ki so imeli, dokler so bili med političnimi nezadovoljnimi, dokler so namreč bili politični bolniki, res nekakšne, vendar samo začasne, samo bolj navidezne posebne želje »za dobro svojega ljubega naroda.« Ko so se pa politični nezadovoljniki dokopali do mehkih stolčkov in se tako spreobrili v politične zadovoljence, so na vse to, kakor tudi na svojo prejšnjo politično bolezen, radi pozabili. Z vsakršnim režimom so — enkrat eni, drugi drugi — drveli čez drn in strn, samo da so doma lahko strastno strankarili po mili volji. Komu v korist, komu v škodo, na to bo točno odgovorila nespačena zgodovina o našem političnem življenju v prvih desetletjih po svetovni vojni.

Te stvari, pač malo častne politične spletke in kupčije, so se pri nas nekako redno ponavljale. Zdaj nam pa prav isti ljudje skušajo dopovedati, da imajo nekakšne zasluge za sporazum, ko je resnično čisto drugje in čisto drugačna. Razsodni človek ve, kako je bilo. Ne bo in ne sme tega pozabiti, da bo lahko na vse to dal pravi odgovor o pravem času!

V zgledni slogi organiziranim Hrvatom samim se je to čudno zdelo. Nedavno so v svojem zagrebškem vodilnem glasilu med drugim želeli »braci Slovencima svaku sreče«, ugotovivši »istini na volju«, da jih slovenska politična organizacija ni podpirala v borbi za uresničenje njihovih narodnih zahtev in da bi ta njihova borba gotovo prej privedla do zmage tako hrvatske ko slovenske narodne stvari, ako bi bila najjačša slovenska politična organizacija šla skupno z njimi. Ustvaritev banovine Hrvatske — končuje članek — ni delo slovenskih političnih činiteljev, ampak je uspeh dolgotrajne in mučeniške borbe hrvatskega naroda in premišljene politike predsednika dr. Mačka.

Starodobnega političnega taktiziranja in manevriranja — povrh v tako resnih časih — smo vsi že davno sili. Hrvatje imajo vse dokaze o tem, kdo in s kakšnimi sredstvi je preprečal in še skuša preprečiti ali vsaj zavleči izdajanje tako zvanih političnih zakonov v duhu čiste demokracije: kdo je kriv, da tako dolgo nismo smeli niti misliti na te zakone, namreč na zakon o svobodi tiska in združevanja, o svobodi besede, o svobodnih in tajnih volitvah. Itd. O pravem času bodo omenjene dokaze sporočili javnosti. Mi nujno potrebujemo mož resničnega narodovega zaupanja.

Ko po nedavnem hrvatskem sporazumu v velikem zadovoljstvu radostno pričakujemo skorajšnjega temeljitega izboljšanja splošnih razmer tudi pri nas in po vsej državi, končujemo s skromno željo, ki smo jo zasledili v zadnji številki »Sokolske volje« in ki se glasi: »Upamo samo, da pošten delavec zaradi svojega poštenega dela ne bo več kaznovan in preganjan.«

Pošteni in nesebični narodni, gospodarski in prosvetni delavci so najboljši

Povratek k demokraciji

V času, ko del sveta bobni pod ognjem najmodernejšega morilnega orožja, ki ga je kdajkoli izumil človeški duh, smo se v Jugoslaviji »znašli« pod geslom jugoslovanske davorije, katere tako lepo govori: »Slovenac, Srb, Hrvat, za uvek brat i brat!« Sicer ni mogoče prerokovati, kakšna bo spričo zunanjepolitičnega krvavega položaja čisto natančno naša bodočnost — toda v obrisih že lahko gledamo demokracijo, t. j. tisti ustroj, ko bo zopet ljudstvo določalo in odločalo o svojem življenju in bodo izvršilni organi tako rekoč ne gospodarji, temveč služabniki naroda. Demokracija je na pohodu. Dasi je bilo naše politično življenje pred diktaturo vse prej kot lepo in je ob dejstvu, da je že vsakdo hotel postati minister, da zadovolji svoje samolastne potrebe, mnogo trpela politična morala, vendarle pri marsičem glas ljudstva dosegel takšno veljavo, da ga ni bilo mogoče preslišati. Zato ni menda odveč pregovor, ki pravi, da je najslabši parlamentarizem za državo boljši, kot najboljša diktatura. Kajti ne smemo in ne moremo preko dejstva, da vsak parlamentarizem (demokracija), pa najsi je še

tako slab, državo krepiti in ohranja, vsaka diktatura, bodisi še tako idealno zamišljena, državo ruši in ubija.

So ljudje, ki so se v preteklosti s strastjo oprijemali avtoritarnih režimov.

Toda treba je vedeti, da ne nasilje in kundak, temveč ljubezen trajno ohranja državno skupnost in da je ljubezen naroda do svoje skupnosti (ki pomeni v tem primeru državo), merodajna za dvig ali propadanje. Vsi tisti, ki so v eri diktature delili z visokih mest narodu svojo milost, so že danes odžagani in ljudstvo bo to mnenje potrdilo.

Ko stopamo nazaj v demokracijo, se je treba mimogrede ustaviti pri mnenju,

All je res v politiki edina modrost v tem, da se znaš dobro prodajati in da menjavaš politične gospodarje kakor znaš slačiti suknjo? Kdor hoče služiti svojim interesom, bo menjaval suknjo!

Demokracija, ki jo znamo šele po težkih letih pravilno ceniti, je na pohodu. bo predvsem moral tudi pri nas utrditi Gotovo bo pred šestojanuarsko in bodočo demokracijo velika razlika. Naš čas miselnost, da je politika potrebna ljud-

stvu, ne politikom! S trenutkom, ko bomo le-to dosegli, bo napredek naroda tiptičen in mirne duše bomo lahko izrekli besedo o popolni dejanski svobodi našega naroda, po kateri vsi skupaj tako strastno hrepenimo.

Gre zdaj le še za to, da odpremo narodu oči!

Širite EDINOST!

Nevtralne države | Ljudi je treba poučiti

Že v prvih dneh, ko so se pričele sovražnosti, je cela vrsta držav hitela objaviti svojo nevtralnost v današnji vojni. Gre za vse tiste male države, ki so že po tradiciji nevtralne, kakor so to Švica, Belgija, Danska, Švedska in Norveška pa tudi ostale, ki so se sicer prejšnje vojne udeležile, a upajo, da se morejo z odločnostjo ubraniti vojni vihr. To so Italija, Madžarska, Rumunija, vse baltske države, ki mejijo na Rusijo, Rusija sama ter seveda Jugoslavija. Proti prvim pričakovanjem šteje med te države tudi Španija. Nemčija pa tudi ostale bojujoče se države so to nevtralnost priznale in upati je, da nevtralne države ne doživijo radi svojega za morebitni napad ugodnega zemljepisnega položaja isto, kar je med svetovno vojno doživela Belgija, ki so jo tuje čete pregazile.

Mednarodno pravo je v svojih določbah glede nevtralnosti zelo strogo. Po njem je prepovedano, da bi te države kakor koli koristile ali škodovala kateri izmed bojujočih se držav. Nevtralna država se mora vsaki kršitvi nevtralnosti upreti z orožjem v roki. Če bi prešli deli bojujočih se armad na njeno ozemlje, jih mora takoj razorožiti in internirati. Posebno važne so uredbe o nevtralnosti, kadar se vrši blokada, kakor v pričujočem primeru. Bojujoče se države imajo pravico, da začasno zaplenijo ves material nevtralnih držav, ki gre preko njihovega ozemlja. (Po tej določbi so angleške ladje ustavile našo ladjo, ki je vozila boksit.) Stroge so naredbe glede luk. V nevtralne luke se smejo zateči vojne ladje bojujočih se držav le za 24 ur. Tam smejo nabaviti vso hrano in gorivo, ki jim je nujno potrebno za nadaljnjo vožnjo, a nič več kakor v miru. Če bi taka ladja ostala dalj časa, jo je treba razorožiti. (Kakor sedaj na Portugalskem in v Mehiki.)

Dobrohotna nevtralnost, o kateri danes toliko čitamo, pa ni pojem iz mednarodnega prava in prav za prav ni mogoča. Da se izvaja, je dokaz o trdnosti vseh teh uredb.

V zadnjem času se zahteva nevtralnost tudi na področjih, ki doslej niso spadala pod mednarodno pravo. In sicer nevtralnost časopisja. Nekatere države zahtevajo, da se vidi stališče nevtralnosti tudi v časopisju, ki ne sme prinesiti nikakega napada na dotično državo. Znan je primer švicarskega časopisja, ki bi po naredbi od zunaj ne smelo prinesiti nekaterih člankov. Ker pa v Švici po tiskovnem zakonu ni mogoče vplivati na pisanje listov, je zahteva po te vrste nevtralnosti odpadla. Nevtralno se smatra po švicarskem mnenju časopisje tedaj, če je dana vsaki stranki enaka možnost, da si izbira svoje zunanje politične simpatije. V drugih državah se je stvar uredila drugače. Cenzurna naročila strogo pazijo, da ne izide nikjer nobeno poročilo, ki bi utegnulo kako bojujočo se silo vznemiriti. Gre tu bolj za vpljnost in opreznost, kakor za zahtevo mednarodnega prava. Švica, Švedska in druge države so ostale med svetovno vojno nevtralne, čeprav se je del časopisja bolj nagibal na eno, drugi pa na drugo stran.

Z nevtralnostjo se je dalo med svetovno vojno mnogo zaslužiti pa tudi mnogo izgubiti. Znano je, da so nekatere nevtralne države trgovale in posojale na oba kraja in na oba kraja zaslužile. Radi blokade Nemčije pa so nekatere države med svetovno vojno tudi hudo trpele. V Nizozemski na pr. je nastal glad, ki je povzročil prave revolte. Sicer pa je postala blokada Nemčije šele koncem svetovne vojne prav učinkovita, saj je Švedska prodajala Nemčiji jeklo prav do konca. Danes to ne bo prav mogoče — tako vsaj trdijo Angleži in tudi sam Goering je v svojem govoru povedal, da računajo Nemci samo na rusko jeklo in ruske surovine.

Rusija je tudi edina zemlja, ki more svojo nevtralnost res dosledno izvajati ter prodajati in enim i drugim. Seveda le proti gotovini. Tista stran, ki bo imela torej do konca največ zlatih rezerv, bo lahko kupila pri Rusiji največ surovin.

Nenadoma, tako rekoč čez noč, se je znašla vsa Evropa in z njo tudi mi v položaju, ki ga »človek dvajsetega stoletja« zdaleka ni pričakoval. To, kar je bila včeraj še nejasna, s kopreno vsaj rahlega optimizma in vedrosti prevlečena slutnja, je postalo danes kruto in brezsrčno dejstvo. V dobrisni razdalji od nas je izbruhnila vojna, ki je tako ali drugače zadel, oz. našla odmev malone v slehernem človeku.

Naša država je z vrsto drugih, velikih in malih držav proglasila v zvezi z omejeno vojno strogo nevtralnost, ki jo moramo spoštovati in upoštevati vsi Srbi, Hrvati in Slovenci. Kakor ob vseh podobnih prilikah, tako se najdejo tudi ob tako zavzetem položaju na vseh koncih in krajih ljudje, ki naravnost uživajo ob javljanju vsakršnih senzacij, in ki svoje »zadržanje«, »eruptivnega prepričanja« ne morejo vsaj malo krotiti. Ti in pa drugi tovrstni spekulant, plačanci in hujšaki potem na našem podeželju in celo po mestih z vsem mogočim »obkladajo« in razburjajo ljudstvo ter »ustvarjajo« tako zvano razpoloženje. Takim ljudem, ki jim naseda najpogostejše preprost, neizobražen človek, je treba energično stopiti »na prste.«

Nemogoče je, da bi vsepovsod in vsokdar to storili javni organi. V mnogih primerih pa tudi to ne bi mnogo zaleglo. Zato je treba ljudi same napraviti za odpornike proti vsem zlohotnim vestem, zato je treba ljudi same o vsem poučiti.

Mislím, da bi to nalogo — posebno ta pri nas, pri Slovencih, ki smo takim »obkladanjem« najbolj izpostavljeni — lahko opravili izobraženci in izobraženski narščaj, ki ni ravno malo (načinov je pri tem nebroj!). S tem bi ne samo koristili narodni in državni ter mirovni človeški stvari, temveč bi spet vzpostavili (moralno vzpostavili!) več ali manj zrahljane vezi in stike med preprostimi in šolanimi človekom.

zavezniki pravega, trajnega sporazuma
med bratskimi narodi za blagor skupne
domovine.
Andrej Zmavc.

SKRBI ZA »EDINOST«!

Čitajte „Edinost“

7 dni domaćih vesti

* **Podpredsednik vlade dr. Maček** je sprejel v svojem uradu v Beogradu poslanike Vel. Britanije, Francije, Bolgarije, Madžarske, Poljske in Grčije ter papeškega nuncija.

* **Trije slovenski generali** so imenovani. Polkovniki: Otmar Langerholz, Adolf Killer in Ferdinand Janež so postali generali.

* **Za okrajnega glavarja v Šmarju pri Jelšah** je imenovan dosedanj policjski šef v Celju Stefan Toerner. Na njegovo mesto je prišel vodja policije v Kranju N. Uršič.

* **Privatna gimnazija** se je letos otvorila v Ljubljani in sprejema zaenkrat le dijake 1. in 2. razreda. Sprejemajo se oni dijaki, ki niso napravili sprejemnega izpita, ali ki redne gimnazije ne morejo ponavljati ali iz kakšnega drugega razloga. Da leto ne bo izgubljeno, bodo lahko obiskovali oba razreda skupaj. Izpiti se polagajo na rednih gimnazijah. Učni načrt je isti, kot na javnih gimnazijah.

* **Študijska knjižnica** v Mariboru je uvedla s ponedeljkom dne 11. septembra deljene uradne ure. Knjižnica posluje za občinstvo vsak delavnik od 15. do 18. ure (od treh do šestih), ob sobotah pa od treh do petih.

* **Banovinski odbor JRZ v Ljubljani** je imel pod predsedništvom dr. Korosča sejo, na kateri je razpravljalo o vsem, kar je potrebno za prenos kompetenc države na banovino v smislu uredbe o razširitvi predpisov o banovini Hrvatski na ostale banovine.

* **Da se zagotovi prehrana prebivalstva**, se je v Beogradu na temelju uredbe z zakonsko močjo ustanovila direkcija za proučevanje in organizacijo poljedelstva v svrhu prehrane prebivalstva. Glavna naloga te ustanove je povečanje produkcije našega poljedelstva z modernimi pripomočki in zagotovitev zadostne prehrane vsemu prebivalstvu, tudi vojaštvu. Na zahtevo mora podati vsaka oblast in tudi trdke itd. direkciji vse potrebne podatke.

* **Zavetišča proti zračnim napadom** nameravajo zgraditi v vseh večjih krajih Jugoslavije. V Zagrebu se že izdelujejo načrti, enako tudi v Beogradu. Tudi v Mariboru je dobila občina nalog, naj pregleda kleti, ali bi se dale uporabiti za zaklonišča, ako bi bila kdaj morda tudi naša država zapletena v vojno.

* **Tajne volitve** namerava uvesti nova jugoslovanska vlada, kakor je to dni izjavil pravosodni minister dr. Marković. Dejal je, da v kratkem izide nov volilni zakon. Tudi politične svoboščine se bodo zopet dovolile, tako da se bodo lahko ustanovljale nove stranke.

* **Ukaz o pomiloščenju** je bil izdan za kraljev rojstni dan. Večinoma gre za politične pregreške.

* **Uredba o zastavah** je izšla v banovini Hrvatski. Na vseh uradih skupne države bo odslej visela samo državna zastava. Na banovinskih uradih pa hrvatska na desni, državna pa na levi strani. V krajih, kjer je srbska večina, bo visela na levi strani od državne še srbska. Privatniki pa lahko izobešajo zastave po volji.

* **Na Slovaškem** so nezanesljivim osebam odvzeli radijske aparate.

* **Slovaška** si je v tej vojni pridobila že vse tiste kraje, ki jih je bila Poljska Slovakom vzela. Tako je izjavil predsednik vlade in oče slovaškega naroda.

* **V Angliji** je bilo doslej aretiranih 500 Nemcev radi suma vohunstva.

* **Angleški založnik** prevoda Hitlerjeve knjige »Mein Kampf« se je odločil, da bo izročil ves dobiček te knjige angleškemu Rdečemu križu.

* **V zavzetih poljskih rudnikih** se je celo zopet obnovilo.

Ogorčene borbe na vseh bojiščih

Junaška obramba Varšave - Napredovanje Nemcev Francoski napadi

Na Poljskem

so Nemci zelo naglo napredovali. Pojavila so se celo že poročila, da so prišle prve motorizirane čete v Varšavo in nekateri listi so že videli konec poljskega odpora, toda pri Varšavi se je nemški naskok ustavil in nemška poročila, ki priznavajo veliko junaštvo Poljakov, so govorila o začasnem zastoju vojaških operacij, češ da je treba prej očistiti doslej zavzete pokrajine, kajti nemške čete so tako naglo prodirale, da so pustile več poljskih divizij v okolici Kutnega in Poznania za svojim hrbtom. O usodi teh divizij pa so poročila različna; dočim pravijo Nemci, da so jih obkrožili in zajeli, pravijo Poljaki, da so te divizije na svojem umiku iz Poznanijskega zopet osvojile Lodz, ki so ga bili Nemci dan prej zasedli. Zdi se, da se bo poljsko-nemška fronta ustavila na črti Narew-Bug-Visla-San, čeprav poročajo Nemci, da so tudi to črto ponekod že prekoračili. Silno močni so tu nemški letalski napadi posebno na Varšavo, ki je začela že na več mestih gorjeti, vendar zatrjujejo Poljaki, da jo bodo branili tudi, če bi bila samo še kup razvalin. Nemško vrhovno poveljstvo je javilo, da je prostor nad Poljsko že očiščen vsega poljskega letalstva. Nekaj dni nato so poročali Nemci o veliki zmagi med poljskimi letali, ki so jih mnogo sestrelili. Poljska vlada je poslala vsem evropskim vladam protest, češ da Nemci bombardirajo tudi nezaščiten mesta ter da so njihove žrtve predvsem civilno prebivalstvo. Nemci pa se pritožujejo nad strašno ostro gerilsko vojno, ki se vrši v že zasedenem ozemlju, kjer noben nemški vojak ni varen svojega življenja. Poljaki napadajo bodisi v malih skupinah posamezne straže, ki so se oddaljile od svojih čet, pa tudi posamič padajo strelji skozi okna hiš.

Na francosko-nemški meji

so se prve praske že razvile v pravo pozicijsko vojno. Francoske čete so na več mestih že prišle tik do Siegridove črte in in že oblegajo Saarbrücken. Zavzeli so kraje Warndt in Wald v Posarju ter imajo sedaj zavzetega že več kakor 900 kv. km nemškega ozemlja. Nemci so poizkusili z izpadom iz Siegridove črte, pa so jih Francozi takoj zopet odbili. Nemška poročila o tej fronti so zelo skopa. Zanimivo je poročilo poljske agencije Pat, da nemški ujetniki sploh niso vedeli, da se vrši vojna tudi na zapadu in da je ta vojna že na nemških tleh.

Na morju
divja vojna s prav tako silo kakor na suhem. Ladja za ladjo tone, zadeta po nevidnih podmorničnih torpedih. Dočim so Nemci zaprli z minami Baltičsko morje, so Angleži skoro hermetično zaprli ves Atlantski ocean za nemške ladje. Po poročilih Angležev si je težko ustvariti sliko, ker o svojih uspehih v borbi proti podmornicam ne poročajo. Tako poročila, pravi angleški komunike, bi mogla dobro služiti Nemcem, da svoje vrzeli nadohadijo z novimi ladjami.

Vojna z letaki

zahteva najmanj žrtv. Angleži se je poslužujejo z veliko vero v uspeh. Noč za nočjo letajo nad nemškim ozemljem angleška letala, ki sipljejo milijone jektakov, katerih vsebina je v kratkem ta: Angleži niso povzročitelji vojne in se namarajo boriti proti nemškemu narocu, do katerega ne gojijo nikakega sovraštva. Pripravljeni so z vsako pošteno slado skleniti mir, če Nemci izpraznijo zasedeni del Poljske. Nemci se iz teh letakov norčujejo.

Zadnja poročila

Dočim Nemci še vedno zanikavajo, da bi se bili poznanijska in pomorjanska armada združili z glavno poljsko silo pri Varšavi, govorijo poljska in francoska poročila še vedno o silnem poljskem odporu ter o zavzetju Lodza. Nemci zatrjujejo, da se bližajo Lvovu in da so že presekali cesto Varšava-Siedce. Veliko pozornost je vzbudila nemška napoved, da bodo proti četnikom nastopali brez usmiljenja, če treba tudi s topovi in letali. V Angleškem parlamentu je na to odgovoril angleški zunanji minister Halifax, da bi tudi Francija in Anglija v tem primeru izgubili vse pomisleke.

Na zapadnem bojišču se že bijejo ostri boji za Saarbrücken, ki je deloma že obkoljen. Nemci se branijo z vsemi sredstvi z bombniki in aeroplani in so poklicali z vzhodnega bojišča več divizij na pomoč.

7 dni po svetu

* **Novo vladno** so sestavili v Franciji. Daladier je prevzel poleg ministrskega predsedstva še ministrstva za narodno obrambo, za vojsko in zunanje ministrstvo. Pritegnil je tudi nekaj novih ljudi med njimi senatorja Pernota. Pravosodno ministrstvo pa je prevzel bivši zunanji minister Bonnet. Minister za kolonije je ostal Mendel. Prav tako je ostal na svojem mestu Compicchi.

* **500 gramov mesa** lahko kupi odslej vsak nemški državljan na teden. V Pragi so uvedli karte na milo. Masla lahko kupi vsak podanik protektorata 60 gramov.

* **Angleški narod hoče vedeti vso resnico**, je izjavil vodja opozicije Greenwood v parlamentu in pozval Chamberlaina, da naj vlada objavi vsa poročila, tudi, če niso ravno ugodna. Angleški narod je dovolj trden da bi ga tudi neugodna poročila v njegovi odločnosti ne zamajala. Chamberlain je izjavil, da bo vlada to storila, da pa ni vedno takoj mogoče ločiti resnico od laži.

* **V Ameriki** so se pričele snovati poljske legije, ki so se jim pridružili tudi v Ameriki živeči Čehi in Slovaki. Doslej jih že 5.000 čaka na transport v Evropo.

* **Nemški kabel**, ki je tekel do nemške luke Emden preko Azorov v Ameriko, so Angleži prerežali.

* **Vsa imovina Nemcev v Franciji** je zaplenjena v korist države.

* **O ameriški nevtralnosti** so v svetovnem časopisju dolge debate in ugibanja. Nek kanadski poslanec je celo javno izjavil, da je prepričan, da bodo tudi Združene države kmalu šle na angleški strani v vojno. Bajje pripravlja predsednik Roosevelt izreden sestanek kongresa, na katerem bo predlagal izpremembo zakona o nevtralnosti.

* **Tudi na Poljskem** so ustanovili propagandno ministrstvo. Minister je postal šlezjski vojvoda Grazynski.

* **Vojna z Nemčijo** se bo vršila do naravnega konca in brez vsakršnih kompromisov, je sklenil francoski vrhovni svet, ki se je sestel 12. septembra v Franciji. Udeležili so se ga Daladier, Chamberlain, lord Chatfield in gen. Gamelin. Sklepali so o ukrepih, ki so potrebni za zmago v tej vojni. Sodijo tudi, da je bil sklenjen pakt o tem, da ne more nobena izmed obeh držav skleniti posebnega miru. Poljski bodo poslali potrebno pomoč, da bo njena obramba še uspešnejša.

* **Francoski general We'gand**, ki se je proslavil že v poljskih bojih proti Rusom in ga smatrajo za velikega strokovnjaka, bo postal, kakor poročajo Italijani voditelj vseh poljskih čet. Te vesti se doslej od poljske strani še niso potrdile.

* **V Romuniji** prijateljsko sprejemajo poljske begunce, ki prihajajo čez mejo. Romunska vlada je izjavila, da je to njena človečanska dolžnost, kljub temu, da želi ostati nevtralna.

* **Potniki**, ki prihajajo iz Poljske, pripovedujejo, da so videli ob progi mnogo nemških bomb, ki niso eksplodirale.

* **Z vstopom Kanade v vojno** je nastal zanimiv položaj. Združene države Ameriške so po Monroejevi doktrini pa tudi po osebnih jamstvih Rooseveltovih dolžne, da jo ščitijo pred vsakim napadom. Prav tako bodo Združene države varovale vse evropske kolonije v Ameriki.

* **Goering**, vrhovni poveljnik nemškega letalstva na poljski fronti in Hitlerjev namestnik, če bi se vodji kaj pripetilo je imel velik govor, v katerem je slavil uspehe nemške vojske na Poljskem in mednarodni položaj Nemčije po angleški blokadi.

* **Franco** je razpustil vodstvo španske falange. Ta njegov ukrep razlagajo v Parizu kot prijateljsko kretnjo na stran demokratizma, ker je znano, da je falanga simpatizirala z Nemci.

* **Varšava** je doživela že preko 40 letalskih napadov.

* **Nemčija** ne želi, da bi se balkanske nevtralne države vmešale v vojno.

* **Portugalska vlada** je zaplenila 30 nemških ladjam, ki so se zatele v njene luke, radiooddajne postaje, da ne morejo oddajati poročil v Nemčijo.

* **O zblizanju med Francijo in Italijo** vedo poročati nekateri listi.

* **Prve angleške čete** so že prispele na francosko fronto. O številu teh čet pa uradna poročila molčijo.

* **Češkoslovaška legija**, ki jo vodi general Prchala na Poljskem in ki šteje 60.000 mož je v noči od ponedeljka na torek že stopila v borbo.

* **Italijanski časopisi** izhajajo od 9. sept. naprej samo na štirih straneh, da se prihrani celuloza.

* **Še tri leta** bo po angleškem mnenju trajala vojna. Vse angleško gospodarstvo pa tudi gospodarstvo angleških dominionov se mora tako preusmeriti, da v teh treh letih ne bo čutili prevlekljih gospodarskih sunkov.

* **Kot zadnji izmed angleških dominionov** se sedaj tudi Kanada napovedala Nemčiji vojno. V Kanadi sedaj že zbira čete, da jih pošljejo v Evropo. Kakor znano, so se kanadske čete že v svetovni vojni uveljavile. Bile so prve, ki so imele čutili plinski napad pri Ypresu. Za sedaj pošlje Kanada 250.000 mož.

* **Italija** bo po poročilih časopisja ostala tako dolgo nevtralna, dokler ji bodo to narekovali njeni državni interesi.

* **Turčija** bo ostala nevtralna, če bo ostala nevtralna Italija.

* **Kje je nemški prekoceanski parnik »Bremen«?** Poročila, da bi bil »Bremen« zajet od Angležev se ne potrjujejo. Nekatera poročila pravijo, da se je zatekel v kako nevtralno pristanišče, morda na ruski obali.

* **Radijska vojna** se je razvnela med poljskimi in nemškimi postajami. Pri tej priliki je prišlo do prav zamažanih oddaj. Nemške radijske postaje so oddajale na valu varšavske radijske postaje oddaje v poljsčini in naznanile svetu, da so že vkorakale v poljsko prestolico in da se Poljaki v neredu umikajo. V nedeljo je »varšavska« postaja oddajala celo katoliško službo božjo, vendar trdijo Poljaki, da duhovnik ni znal dobro poljski. Teden dni prej pa je ista postaja izjavila, da radi zapletenega mednarodnega položaja in radi varovanja svoje nevtralnosti ne bo oddajala poročil z bojišča. Francozi trdijo, da torej tudi luxemburška oddaja o nemških uspehih ne more biti pristna. Francozi in Poljaki trdijo, da je to kršitev ženevske radijske konvencije, ki jo je tudi Nemčija podpisala. Nemci o tem spornu ne poročajo.

Tisoč let poljske zgodovine

Mosicki
današnji predsednik Poljske

Zibelj poljskega naroda je med rekama Odry in Vislo. Toda ozemlje poljske zgodovine obsega dežele od Baltika do Črnega morja; moč poljskih kraljev se je raztegnila včasih celo preko Češke in Ogrske, pa do Moskve.

Med Odry in Vislo je živel človek že pred Kr. Ilirci, potem Skiti, Kelti, Germani, da so se tu naseljevali tisoč let pred Kr. Ilirci, potem Skiti, Kelti, Germani. Med preseljevanjem narodov so zasedli zemljo Slovani. Stoletja so živeli v svojih demokratskih plemenih in rodovih, se pečali s poljedelstvom, čebelarstvom, živinorejo in primitivno obrtjo.

Legenda pravi,

da je Krak ubil zmaja, ki je živel v hribu Vavel in je ob hribu Krak nato zgradil mesto Krakov. Takih legend je več. Ena med njimi pravi, da so prišli h kmetu Pjastu sveti možje in ga blagoslovili za kralja.

V zgodovino

pa stopijo Pjastoviči z vnukom legendarnega kmeta Meškom, ko se je ta bil z nemško-rimskim grofom Geronom leta 960. Takrat so živeli tu še svobodni obdelovalci zemlje in prvi kralji niso imeli veliko opravka z graščaki in notranjimi boji. Pač pa so prišli v stik s tujimi vladarji, pokatoličani so se, sklepali rodbinske zveze — odstopali in si prisvajali nove dežele. Posebno nadležni so bili Prusi ob Baltiku in proti njim je poklical kralj Konrad na pomoč nemške Križarje 1226. leta, ki so pa Prusijo zasedli in se tam udomačili. To je podobno zgodbi o lisici in ježu. Od tedaj so Križarji Prusi stoletja izirvali Poljake od morja.

V istem stoletju so poplaval slovenske dežele Tatarji in moč države se je krhala, fevdalizacija

se je pričela. Rasel je vpliv prosvetnih in cerkvenih velikašev, baronov in prelato. To je bila najvišja gospoda, na katero je prehajalo vedno več oblasti. Manjša gospoda pa se je imenovala žlahta (šljah-ta). Gospoda si ni lastila le pravice nad zemljo, temveč tudi nad tistimi, ki so jo obdelovali. Vendar pa je s presledki ostala država enotna in se je širila proti vzhodu, ker je postajal nemški pritisk vedno hujši. Poljaki jih niso mogli izriniti iz Pomorja. To se je zgodilo šele 1410. leta pri Tannenbergu, ko so stopili preje (1386.) Poljaki

z Litvanci v personalno unijo,

to se pravi, da sta obe državi ostali samostojni in zvezani le po skupnem kralju. Po izumrtju Pjastovičev je vladala unija litvanske kraljevske družine Jagielovičev, ki so se pokristjani in bivali poslej na Poljskem.

Fevdalni red se je med tem okrepil in v Krakovu sta se shajala zbora velikašev in žlahte. S tem je bil postavljen temelj parlamentarizma in bodoče plemiške republike. Kralj je rad skliceval žlahto, ki ga je varovala prevelike moči velikašev. S popustljivostjo in uvidevnostjo pa se je vzdrževalo ravnotežje in je država kljubovala navalom Turkov, Tatarov, Nemcev in drugih, čeprav je prišlo včasih do vojn, kakor je bila »kokošja vojna«, ko je žlahta pred bitko s Turki predložila kralju svoje zahteve, do vojne pa sploh potem ni prišlo.

Za tiste čase napredna in demokratična ureditev poljsko-litavske unije je bila privlačna za velikaše moskovske kneževine Ivana Groznega in ti velikaši so prehajali z veleposesti k poljski državi. Tako je zavzela država ogromen obseg in v tej dobi gospodarskega vzpona, ki ga je prinesel fevdalizem, je nastal tisk, se je razvil poljsko pesništvo in je živel Kopernik.

Jagieloviči so vladali blizu 200 let. Ko so izumrli, pa je pričela doba voljenih kraljev, ki bi jih imenovali danes

dosmrtni predsednike republike.

»Po božji milosti kralj poljski, veliki knez litvanski in ruski itd.« je imel spremstvo, poljubljali so mu roke itd., nič ni smel ukreniti brez pristanka sejma. Sejm so sestavljali kralj, senat (velikaši) in poslanci (žlahta). Stalni kraljev svet ali po naše centralno vladno je sestavljala kralj iz izbranih senatorji. Država je bila unija »svobodnih s svobodnimi in enakih z enakimi.« Unija je imela skupno zunanjo politiko in skupno najemniško vojsko.

Največ oblasti so imele seveda velikaške rodbine, ki jih je pa ostala žlahta po moči radi števila dosegala. Saj je bilo srednje žlahte z dvori več tisoč, še več pa majhne žlahte z malo zemlje (svobodni kmetje) in plemiškega proletariata brez zemlje.

V tem fevdalnem redu so imeli kmetje pravico le na premično lastnino in še to omejeno; niso imeli osebne svobode in so morali kupovati vino, sol in druge monopolne potrebščine od gospode.

Meščani so smeli trgovati, se pečati z obrtjo in denarništvom, obstojala je samouprava mest, toda meščani so bili ljudje druge stopnje.

V državi je bila verska strpnost med ruskimi pravoslavci ter poljskimi in litvanskimi katoliki ter luterani, ko so divjale po Evropi verske vojne.

Teh voljenih kraljev je bilo 11, za časa medvladja je »medkralj«, nadškof v Gnje znu sklical sejm, ki je izbral v Varšavi novega kralja, kronanega potem v Krakovu.

Od Batorija do Sobieskega (1572-1697).

Prvi izvoljeni kralj, ogrski plemič Batorij Štefan, je notranje učvrstil državo po ustavi in se uspešno bil z moskovsko kneževino. Njegov naslednik, s prestola vrženi švedski kralj Sigmund Vaza, pa je zakrivil napake, ki so pričele razjedati ob stojo državo, čeprav se je še širila in je Sigmundov sin zasedel za kratek čas celo moskovski prestol, Sigmund pa je večkrat premagal sultana Osmana.

Toda vodil je kratkovidno in osebno politiko. Zapel je Poljsko v vojno s Švedsko, sprožil verske boje — bil je jezuitsko vzgojen in je pričel s protireformacijo — ter zatiral gibanje Kozakov. Iz strahu pred njegovim absolutizmom so se upirali domači plemiči. Kakor je tudi bil priljubljen in sposoben kralj Jan Sobieski, ni mogel popraviti teh napak. Njegovo ime bo ostalo v zgodovini slavno, ker je premagal pred ogroženim Dunajem Turke. Vsi osebni naporji niso mnogo zaglegli, ker je bil že nagnit ves družbeni red.

Tudi naslednji kralji so bili tujci. — poljski plemiči so si iz strahu, da bi domači kralj ne zrasel vsem preko glave, volili tujce. Ti so v svojih monarhičnih in rodbinskih ciljih vpletali državo v razne vojne, da so Švedi za kratek čas zasedli celo Varšavo in Krakov. Rasla pa je moč Rusije in Prusije.

Pod pritiskom je morala Poljska pristati celo na zmanjšanje svoje vojske na 24 tisoč vojakov. Tako je postajala Poljska država druge vrste. Da bi državo obvarovali, so Poljaki izvolili domačega kralja Leščinskega, ki se je poročil s hčerko francoskega kralja Ludvika XV. Toda vlade ni nastopil, ker je to preprečila carska Rusija.

Žlahta pa je imenovala to dobo »zla-to.« Njen pregovor je bil: »Kralj je Sas, pij, jej, odpeljaj si pas!« V resnici je bila to doba jezuitske cenzure, korupcije, krvavega zatiranja kmetijskih množic, pro cesov proti večšam in čarovnicam.

Peter Skagra je opominjal sejm: »Kdo more izmeriti krvavi znoj živih podani-kov? Ali ne bo izzval kazni božje? ... Zidovi republike pokajo, vi pa pravite, da Poljska ne more rasti v neredu in da to nasprotuje razumu?«

Proti tem razmeram je pričela patrio-tična žlahta

gibanje za obnovo Poljske.

Pričelo se je ustanavljanje šol, poučeva-nje v poljščini, oživljanje poljske zgo-dovine. Brali so se v originalu in prevaja-li francoski moderni pisci. Narejen je bil načrt reform, ki so vsebovale predvsem osvoboditev kmeta. Izvoljen je bil doma-či kralj Ponjatoski. Toda ta duhovni preporod ni preprečil propadanja Polj-

ske, ki so jo razganjala nasprotstva fev-dalne družbe, reform pa ni mogla izvesti, ker je to preprečevala carska Rusija. Po-slanik carice Katarine je bil velika temna sila, ki je ščuvala plemiče na kralja in obratno, pretila z intervencijo in podku-povala.

Zdaj so se zbrali v Baru ob turški meji patriotični plemiči, ki so s pomočjo fran-coskih oficirjev udarili v Poljsko. Oben-em so se pričeli veliki kmetijski upori, po-žigi gradov in prelivanje krvi. Da bi upo-stavile v državi »mir«, so jo okupirale zdaj ruske, pruske in avstrijske čete in si 5. avg. 1772. leta večji del Poljske razde-lile.

Delitve Poljske.

To delitev je sejm ostale Poljske odo-bril, toda zdaj se je država res umirila. Za vzgled drugim je sorodnik kralja Ada-ma Ponjatskega Ponjatoski osvobodil svojih 400.000 kmetov. Izvoz se je po-sedmeril. Nastala je industrija za tekstilne izdelke, predelavo kovin, posodje ... Pod vplivom francoske revolucije je bila spre-jeta 3. maja 1791. nova ustava, ki je da-jala žlahti in meščanstvu državljanske in

politične pravice, zaščitila kmeta ter pro-glasila versko strpnost. Reakcija pa je vi-dela v tej ustavi uspeh idej revolucije in je s pomočjo 14 poljskih plemičev dru-gič razdelila Poljsko med Rusijo in Prusijo. Sejm preostale Poljske je z molkom potrdil delitev. »Molk pomeni soglasno odobritev«, je razglasil poslanec Ankvič.

Med tem se je pripravil upor za reši-tev Poljske. 23. maja 1794. leta sta pro-glasila meščanstvo in vojska v Krakovu Koščuška za diktatorja. Koščuško je osvojil Varšavo in izdal proglas o osvo-boditvi kmetov. Carica je poslala zdaj nad resnično osvobojeno Poljsko marša-la Suvorovega, ki je likvidiral poljsko dr-žavo. Sledilo je dokončno tretje razlo-sanje Poljske.

»Jesze Polska nie zgineła...«

Ta himna in koračnica je nastala v najtežjih časih. Poljski narod je bil razde-ljen med tri imperialistične države in je živel pod različnimi gospodarji. Germanizirali so ga, rusificirali, tisoči so bežali iz domovine in v tujini organizirali vlade in čete. Na vseh frontah so se borili proti Avstro-Ogrski, polagali vse upe v Ru-sijo, toda carizem jih je razočaral. Ve-zaši so se z ruskimi dekabristi in revola-cionarji in bili gonjeni v Sibirijo in na Kavkaz. Upore žlahte, kmetov in me-ščanstva je tuji imperializem dušil v krvi. Z Napoleonom so korakali legionarji pro-ti Rusiji in tam umirali. Poslani so bili na otok Haiti, pa so se spet vračali in čakali na ugodno priliko, da osvobodijo do-movino.

V tem času in v emigraciji se je z Adamom Mickijevičem razvila poljska beseda do viška.

Ob rojstvu poljske republike

Nasprotje med Pilsudskim in Dmowskim — temelj poljske samostojnosti

Pilsudski
prvi maršal Poljske

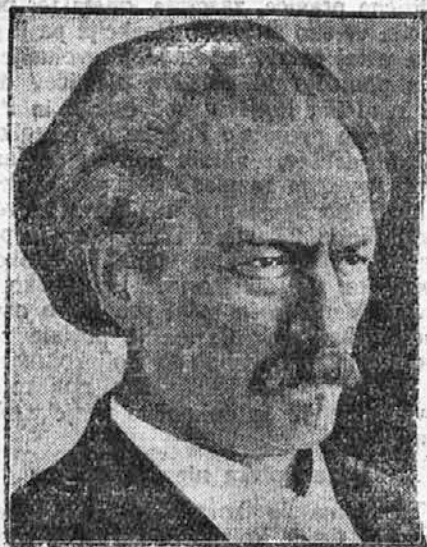
Položaj poljskega ozemlja, razdeljene-ga med tri velesile, ki so pripadale dve-ma velikima frontama, je bil za Poljake ob začetku svetovne vojne kar se da ne-ugoden. Saj niso imeli od nobene države v primeru zmage mnogo pričakovati. Res je, da nobena izmed vojujočih se držav ni štedila za lepimi obljubami. Avstrija je ž pred vojno priznavala Poljakom nek iz-jemen položaj pri obravnavanju svojih slovanskih narodov, ker je upala, da bo mogla iz poljskega sovraštva do Rusov še kovati kapital. Pojavili so se celo na-črti, ki so govorili o avstro-ogrsko-polj-skem trializmu, ki bi postavil staro Av-strijo na popolnoma nove temelje. Nič manj mamljiv ni bil glas iz Berlina, saj so bili Nemci celo pripravljeni, da zago-tovijo Poljakom nekakšno avtonomijo. Ludendorff sam je to misel hudo podpiral, ko je pisal: »Zopet se oziram na Polj-sko ... Poljak je dober vojak ... Ustano-vimo poljsko kneževino ... In potem po-stavimo poljsko armado. Uresničenje te-ga načrta nam je morda iz političnih raz-logov neprijetna, toda vsi ti pomisleki morajo stopiti v ozadje, saj gre za našo zmago.« In res. 5. nov. 1916. sta nemški in avstrijski cesar podpisala manifest o ustanovitvi Kraljevine Poljske. Nekaj ča-sa je vladal nad ozemljem, ki ga je Nem-čija vzela Rusom, celo nekaj navidezni nemšk-poljski regentski svet. Toda tudi Rusi niso v svoji težki uri Poljakov čisto pozabili. Vrhovni poveljnik ruske armade knez Nikolaj Nikolajevič je izdal ganljiv proglas na poljski narod, v katerem mu

obljublja, da se bo vse notranje življe-nje v Rusiji izpremenilo in da bodo Polja-ki po vojni dobili zopet vse svoje pravice. Toda nad odkritostjo tega proglasa so težko preizkušeni Poljaki pa tudi sam Masaryk hudo dvomili. Kajti proglas ni nosil carjevega podpisa, ki bi mogel dati tem obljubam nekoliko določnejše lice.

Tako so bili Poljaki sredi med tremi mnogo obetajočimi silami, od katerih pa niso mogli mnogo pričakovati. Imeli so samo to gotovost: vojna se bo vršila na njihovem ozemlju. Odločitev za poljske rodoljube gotovo ni mogla biti lahka. Po-leg tega je imela Poljska za sabo že toli-ko ponesrečenih in v krvi zadušenih upo-rov (zadnji po japonsko-ruski vojni 1905), da je postal zastrašen narod že popolnoma malodušen in za vsa svobo-doljubna prizadevanja brezbrizen.

Pilsudskega so pri njegovi odločitvi vodili razni razlogi. Najmočnejši je bil prav gotovo čustveni: Bil je rojen kot ruski državljani in je pač najbolj občutil rusko preganjanje, saj je bil sam pet let v pregnanstvu v Sibiriji in dalj časa v ječi iz katere se je rešil samo z zvižajo. Poleg tega pa so nanj vplivali tudi raz-umski razlogi: Kot voditelj poljskih re-volucionarnih socialistov in kot bivši študent medicine na harkovski univerzi se je bil v razgovoru z ruskimi socialisti prepričal, da stoji Rusija na robu velikih socialnih nemirov, če ne že revolucij in da iz te vojne ne bo mogla vstati kot zmagovalka. Če danes njegovi obože-valci trdijo, da je konec vojne točno predvideval, seveda hudo pretirava. Zdi se kljub vsemu, da je Pilsudski ob začetku vojne trdno računal z zmago osrednjih sil. Zato jim je ponudil svojo pomoč. Ustanovil je prostovoljske legije iz bivših tajnih organizacij. Na Dunaju sicer slabo zapisanemu levičarskemu so-cialistu niso preveč zaupali, a so mu ven-dar dali poveljstvo nad dvema legijama prostovoljcev, ki jih je bil Pilsudski na-bral med mladimi Poljaki v Galiciji, ki še niso bili rekrutirani. Nadvojvoda Frie-drich je podpisal ukaz — edinstven pri-mer, da je dobil navaden civilist brez vsakršnih vojaških nastavov kot »go-spod« Pilsudski poveljstvo nad dvema le-gijama. A kakšni sta bili ti dve legiji! Pilsudskega prostovoljci so bili narav-nost obupno opremljeni. Imeli so najsta-rejše puške brez jermenov (Werndl), brez poljskih kuhinj, brez strojnih ali ce-lo artilerije. In vendar so se hrabro bori-li in celo zmagovali. Zavzeli so Kielce ter kmalu zasloveli. Ko se je približala ruska milijonska armada so se morali si-cer umakniti, a so nudili tudi potem av-strijski armadi sijajno pomoč.

Vendar se je Pilsudskega razmerje do zmagovitih osrednjih sil, posebno do Nemčije hudo skalilo. Že v decembru l. 1914. je Hindenburg prepovedal poljskim legijam bivanje na poljskem ozemlju, ki

Paderewski
predsednik prve poljske vlade.

ga je zavzela Nemčija. Pilsudski je moral ostati na avstrijskem ozemlju. Vera Pilsudskega v Nemčijo je naglo upadala. Poseben udarec je dobila Pilsudskega »nemška« orientacija po ruski revoluciji, ki je proglasila neodvisnost Poljske. Nekaj časa je mislil Pilsudski celo na to, da bi se odpeljal v Rusijo in organiziral tam bivajoče Poljake v pravo poljsko vojsko.

Nemci so hoteli z rusko revolucijo seveda mnogo pridobiti. Hoteli so, da bi proti Rusom zadostovala samo poljska armada, oni pa da bi mogli vreči vse svoje sile takoj na zapadno fronto. Toda Pilsudski je postavil previsoko ceno: popolno neodvisnost Poljske. Za kazen je moral v nemško ječo v Magdeburški trdnjavi. S tem so naredili Nemci ne le njemu, ampak predvsem bodoči Poljski sijajno uslugo.

Po porazu centralnih sil je padla usoda evropskih narodov v trde neizprosne roke. V roke velikega francoskega patriota in smrtnega sovražnika vsega nemškega ali Nemcem naklonjenega, v roke »tigra« Clemenceau-ja. In Clemenceau Pilsudskemu ni bil naklonjen. Ni mu mogel pozabiti, da se je boril na nemški strani. Zdelo se je že, da je bila vsa kri in vse junaštvo mladih poljskih legionarjev zaman. Koliko laže je imel Masaryk, ki je pravilno presodil položaj in stavil vse na zmago antante! Toda tedaj Pilsudski še ni bil vsa Poljska. Clemenceau ga ni hotel priznati. Prav. Toda Dmowskega, voditelja nacion. demokratov, ki so ga gledali največjega sovražnika Poljske v Nemčiji, je moral priznati. Kajti Dmowski je stavil na pravo karto: na zmago antante. Dmowski je bil nasprotnik Pilsudskega že iz za rusko-japonske vojne. On je bil tisti, ki je preprečil, da tedaj ni prišlo do oborožene poljske vstaje, ker je vplival na Japonce, da Poljakov niso oborožili. Sedaj je sedel v Parizu v poljskem narodnem odboru kot edina od antante priznana poljska vlada. In v tem trenutku je pri Poljaki »magal in rodoljubje: Pilsudski je priznal Dmowskega kot poljskega poslanca na mirovni konferenci. Dmowski pa Pilsudskega za državnega poglavarja, oba pa pisanista Paderewskega kot ministrskega predsednika.

In antanta je priznala vse tri ter z njimi samostojno Poljsko.

Poljski tisk

Poljski dnevni in tedenski tisk oskrbuje z vestmi dve agenciji: Pat in Iskra. Pat vrši predvsem politično mednarodno obveščevalno službo, Iskra pa domačo in s tem pomaga prvi. Svoje lastne poročevalce imajo le trije največji dnevnik.

Pretežna večina poljskega naroda je kmetska, vendar ima ta del naroda samo tednike. Podoželje je precej bedno in deloma še nepismeno. Je pa podoželje politično opredeljeno opozicijsko (danes tega povdarka seveda nima) in je pod pritiskom zadnjih let moralo nekaj tednikov prenehati. Zato je poljski tisk predvsem vladni tisk in namenjen meščanstvu. Večina dnevnikov je bulvarnih in senzacionalnih z nakladdo 60 do 80 tisoč.

Največja informativna lista sta »Kurier Warszawski« in v Krakovu izhajajoči »Kurier Codzienny«, ki izhajata v nakladi po 45 do 70 tisoč. Oficielna glasila strank izhajajo v nakladi 5 do 15 tisoč izvodov.

Uradni list vlade je »Gazeta Polska«. Notranje ministrstvo razpolaga z listom »Kurier Poranny«. Manjša pa je vpliv nekdanjega močnega časopisnega trista »Rdeči tisk« (nima nič opraviti s socializmom kljub imenu), ki izdaja »Express Poranny«. Poluraden je še »Kurier Polski« in je tolmač želj velike industrije.

Nemci so imeli kar pet dnevnikov. (»Kattowitzer Zeitung«, »Oberslesischer Kurier«, »Deutsche Rundschau« in dr.) Ukrajinci imajo »Dilo«, Jude pa v poljsčini pisan »Nasz Przegląd«.

Iz zbirke izrekov in zapiskov bratov Radićev

Dr. Ante Radić

* 1868 † 1919.

Od sile, zametavanja in preziranja ne prihaja nič dobrega. Samo v svobodi, spoštovanju in ljubezni narodovi klije in raste tisto cvetje, ki se imenuje sreča, veličina in slava naroda, to je vsega naroda — od seljaka do kralja.

Tudi zadnji hrvatski pastir naj ve, da ni sam na svetu! Pa naj po tem tudi živi! Naj ve, da ima brate po Bogu do konca sveta, a po krvi in jeziku daleč, daleč po svetu, od morja do morja! Naj ve, da ti bratje po krvi in jeziku že stoletja in stoletja trpijo ljudsko krivico, ko on sam! Naj naposled ve, da se iz tega trpljenja in zla morejo izkopati samo s slogom in ljudskim življenjem! — Tega nauka mora vsakdo izmed nas biti apostol! In potem bo zasijala tudi naša hrvatska zvezda.

Moda deco davi —, ker moda ubija stare in dobre običaje. Ko žene opustijo stare in dobre običaje, tedaj zapusti nje poštenje.

Stare države Hrvatske ne bomo obnovili. S staro politiko ne bomo ničesar dosegli. Ako še kaj zmoremo, bomo zmogli z novo politiko: s prosvetljenim na-

rodom — vse tja do zadnje kočice. Če bo kdaj, bo nova narodna Hrvatska.

Stjepan Radić

* 1871 † 1928.

Pravi narodnjak je najprej tudi pravi človek, ki nižjega uči, a višjega spoštuje, nikoli se mu pa ne laska niti se ga ne boji. Potem je pravi narodnjak v svojem domu dober gospodar, svoji deci hrvatski oče, svoji ženi hrvatski mož, v sebi in občini branitelj in prijatelj narodne šole in v vsaki družbi ter v vsakem razgovoru zagovornik složnega dela ter — samo če je mogoče — tudi član, pa tudi ustanovitelj katerega narodnega društva. Pravemu narodnjaku je končno volivni dan pravi svetek poštenja in največji narodni praznik. Na ta dan si ne obleče samo lepšo suknjo, nego se naj tudi vsa pamet skupi in srce očisti vsakega strahu in vsake mrznje, ker samo tedaj morejo usta jasno in glasno izreči tisto, kar hoče povedati duša in kar je prav!

Vsakemu detetu so dragi roditelji, mladeniču ljuba, zrelemu človeku žena in družina. Vsakemu človeku je sveta njegova vera in drago mu je življenje in imetje. Zavednim ljudem posebej je draga in mila svoboda, za pravo in pravico pa

da pravi človek tudi svojo glavo. No glej, ne roda, ne prijatelja, ne reda, ne zakona, ne pravice, ne svobode ni, niti ne more biti brez doma.

Seljaštvo in delavstvo sta trpna in je treba, da bosta enakorodnika in nerazdružljiva zaveznika. — Od vseh pogrešk delavskih voditeljev, pa tudi delavstva samega, sta največji pogreški tile: Delavstvo nepomirljivo mrzi tako zvane višje stanove (buržoazijo), seljaštvo pa, češ da ono tvori neki nižji stan, nerazumljivo prezira. Ta mrznja je neprirodna že zato, ker se proti samemu pojmu človečnosti, je pa nepravilna tudi zato, ker tako zvani boljši in »kvalificirani« delavci gotovo pa vsi delavski poslovodje neprestano sami postajajo »buržoazija«, medtem ko so delavski voditelji navadno pravi pravcati kapitalisti. Še bolj neprirodno in nepravilno je delavski prezir seljaštva, zlasti če vemo in upoštevamo, da je seljaštvo po svojem številu in po svojem poštenju, kakor tudi po svoji delavnosti in po svojem, pošteno pridobljenem imetju, a zdaj tudi že po svoji naobrazbi resnično prvi stan v narodu in državi. Takoj za seljaštvom pride delavstvo, ki je po svojem in trpljenju, žal, na enaki višini s seljaštvom. Zato je treba, da ta dva trpna kot glavna enakorodnika postanejo nerazdružljiva zaveznika. Počkov.

Konec jugoslavenstva in jugoslavenarstva

Nobena sila ne rodi trajnih uspehov. Seveda tudi v politiki ne, kakršno so vodili — bodi Bogu hvala — zdaj večinoma že bivši režimi pri nas. Ali ni bilo nekaj strašnega tisto strahovanje: Kdor ni z nami, je proti nam. Kdor ne voli naših, bo preganjan, prestavljen, odstavljen, upokojen. Ubit. Zanj ne bo kruha, ne kredita, ne podpor in pomoči. Ne za njegove svojce, starše, ženo, otroke. Tako so resnično divjali ljudje, ki so še danes med nami in dovolj smeli, da si zopet priladčajo nekakšno vodstvo že tolikokrat zapeljanega in ogoljufanega naroda. Nič se pa še ni našel, ki bi napravil tu red in odpravil grozne krivice, krivičnike pa odpravil tja, kamor spadajo: med izkoreninjenje naroda — za večne čase.

S hrvatskim sporazumom, ki je uspeh dolgoletnih prizadevanj zglodno zavednega hrvatskega naroda, prihaja ozdravitev zares že neznosnih razmer. Vrača se toplo bratstvo in človečanstvo v srce človeka, ki ga vsi navedeni poskusi zatiranja, preganjanja in trpinčenja niso strli ne poživili. Prihaja vstajenje poštenja in pravde, ki vodi po slogi in edinosti enakopravnih bratskih narodov do zmage človečanskih pravic in dostojanstva poštenih državljanov. V teh razburkanih časih nam je to bolj potrebno ko kdaj prej. Samo sovražnik domovine ne čuti te velike, temeljne potrebe, ki pa je glavni pogoj za našo srečnejšo bodočnost.

Za našo skupnost tako nevarnih režimov je bilo nekaj vrst in raznih barv. Med njimi se je občasno kaj razpaslo tudi tako imenovano jugoslavenstvo ali jugoslavenarstvo, ki pravkar jemlje dokončni konec. Mnogo nas je, ki smo mu vsaj za nekaj časa nasedli, pa smo vendar še pravočasno spregledali. Drugi se še danes nekako slepo lovijo v njegovih temi, vendar brez nade, da bi vanj še kdaj posijali peklenski žarki starih nasilnikov, ki jim je zavedni hrvatski narod

ob dvanajsti uri zastavil nesrečni pohod v njegovo in našo pogubo — za vedno.

Pa pogledajmo, kako se je beograjski »Socijalni Vesnik« že pred tedni poslovil od lažnega jugoslavenstva! Ta list piše med drugim, da nima prav nobenega razloga za obžalovanje, ker je to »jugoslavenstvo« pokopano. Pokopano je in izginilo je — veli »Socijalni Vesnik« — s sveta tisto, kar ni moglo niti živeti, ker je bilo lažno in škodljivo, potem pa nada ljube:

»Jugoslavenstvo, ki so o njem pripovedovali in ki so nam ga servirali vseh dvajset let od ustvarjenja Jugoslavije, je bila resnično velika izmišljotina in laž, pa tudi velika nesreča za vso našo novo in mlado državo. To »jugoslavenstvo«, tako znanstveno ko praktično, ni služilo okrepitevi naše mlade države in naroda, nego je — nasprotno — oviralo in preprečalo njeno utrjevanje in ureditev. To »jugoslavenstvo«, ki so ga rabili politični trgovci in hohštaperji, ni približevalo in spajalo treh jugoslovanskih narodov (Srbov, Hrvatov in Slovencev), marveč jih je — nasprotno — še bolj oddaljevalo in razdvajalo. To »jugoslavenstvo« ni bilo simbol (znak) svobode, bratstva in enakosti naših treh narodov (Srbov, Hrvatov in Slovencev), ki so stvorili skupno državo, nego sinonim (soznačnica) politične reakcije (nazadnjaštva), socialne krivice in gospodarskega izkoriščevanja, ki jih je izvajala šaka pooblaščenih »jugoslovanskih integralistov«, tako na srbski ko na hrvatski in na slovenski strani.«

Ker je konec »jugoslovenov«, smo radovedni, kakšno obleko bodo zdaj oblekli. Prebujeni narod jim ne bo dal nobene, kakor tudi ne tistim, ki so se pred njimi in za njimi vrstili drug za drugim z enako škodljivim tekmovanjem strašne politične zablode. Sotiski.

Dobri živci

V življenju je že tako, da dobi igro tisti, ki ima boljše živce. Kar je tudi za nas v tehle časih posebno važno, je to vprašanje. Res je, da bo vojna, ki se vrši v sosednji državi, imela vpliv tudi na naše življenje, predvsem na gospodarstvo, ki bo v marsičem izgubilo, toda treba je računati s stanjem, kakršno je, ter čustva čim dalje proč odrinili od srca. Vsako jadrkovanje pomeni že popuščanje živcev, ki ni na mestu. Hvala Bogu, nismo z ničemer aktivno vrinjeni v vojni ples, ki ne kaže nič dobrega. Jedva se je začelo, se že skoraj čuti posledice. Toda četudi bi prišlo do česa hujšega, je treba imeti v stanje trezen pogled, hladno presojo, mirno odločitev. To velja tako za množico, kakor za posameznika, načelo pa bodi, nikoli kloniti, pa naj pride kar hoče!

V času, ko gori Evropa, je naš notranje politični položaj doživel spremembo, ki je marsikomu še dandanes silno čudo. Zmagala je zdrava pamet, drugega ne moremo reči, ko ugotavljamo trdnost države, ki je trdna, kot ni bila še nikoli v

preteklih dvajsetih letih. Hrvati so dobili igro zbog dobrih živcev. Tu imamo primer zdravja našega naroda. V velikih časih tudi Slovenci in Srbi niso klonili in so razumeli položaj. Treba je še nadalje vztrajati po načelu, ki obeta zmago in ki veli: Boja ne bije hladno orožje, temveč srce junaka! p.

Amnestija

Vsaki spremembi režima sledi navadno amnestija, ki potrjuje, da so prejšnji režimi kaznovali mnoge in mnoge, ki so se politično »pregrešili zoper zakon.« Kako se je tu in tam kak posameznik istovetil z zakonom ali stranka z državo, ne bomo ponavljali, ker se je o tej stvari pri nas že mnogo govorilo, še več mislilo. Zdaj smo končno prišli po dolgih mukah do stanja, ko bo zopet za merilo veljal zakon — ne pa slučajna »stranka«, kot se je prakticiralo v naši davni in nedavni preteklosti. Življenje pa je potrdilo znano dejstvo, da stranke gredo, narod ostane, vsaka krivica pa se mora nekega dne popraviti.

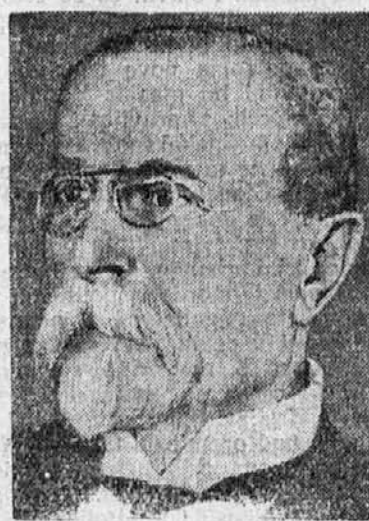
Ker slehna diktatura leži na posameznikih, ki jim volja naroda ni prav nič mar, zato potrebujejo takšni posamezniki izjemna sredstva, da se obdrže na površju. Če se zamislimo v zgodovino, vidimo, da je ustroj koncentracijskih taborišč i. sl. mogoč samo dandanes. Volja posameznikova je najvišji zakon, ki se mu morajo »podaniki« brezkompromisno pokoriti. Posledice takšnega stanja so kazni, ker ravno vsakomur se ni mogoče pokoravati, če je nepravda silnejša od pravice in zakonitosti!

Pozdravljamo amnestijo, ki naj posveti še nadalje v vse kote! d.

Proč z navijalci cen!

Kadar udari ljudi kaka nesreča, se vedno najdejo med njimi propalce, ki obračajo nezgode v svoj prid. Niso redki slučaj ob požarih, ko ljudje gasijo, da se vtihotajo med gasilce temni elementi ter kradejo, kar so požrtvovalni možje rešili v korist nesrečnika. Še hujše je, kar uganjajo takšni temni elementi v slučajih vojne. V spominu so nam povojni bogataši, ki so se pojavili na nebu bogatih kakor meteori. Naravnost zločin je, da so se tudi to pot, jedva je padlo le nekoliko strelcev med Nemci in Poljaki, znašli med našim narodom navijalci cen, ki seveda samo čakajo trenutka, ko bo ljudstvo mogoče oropati, kolikor se bo le dalo. Še preden nas zadene ta nesreča, je treba, da se pripravimo tudi tu na boj, ker ne gre, da bi zločinci — ki za domovino, to je vedno tako, nikoli niso ter ne bodo tudi v bodočnosti žrtvovali niti lasu — izkoriščali uboge ljudi, gradeč si na njihov račun nenasičen trebuh. Vsakogar, ki bi kakor koli stremel po nečem zoper narod, je treba eksemplarično kaznovati, zaznamovati ga kot zločinca uržave št. 1 in ga vtakniti v ječo. Vse to bo narod varen pred brezobzirnimi krvosesi! a.

Obletnica velikega moža

Pred dvema letoma je umrl
T. G. Masaryk

Podpirajte CMD

Kulturna obzorja

Vez med šolo in domom mora postati močnejša

Naloge ljudskošolskega učiteljstva z ozirom na pomoč pri domači vzgoji

Kakor smo že poročali, je o tem vprašanju govoril na pedagoškem tečaju v Mariboru g. prof. Čopič. Njegove jedrnatne misli so načelne važnosti in se mora zato z njimi seznaniti tudi širša slovenska javnost.

Danes, ko ne more slovensko ljudstvo zadostiti radi ekonomskih težav niti svojim materialnim in tudi ne kulturnim potrebam, je več kot nujna pomoč, ki jo naj nudi učitelj — domu. Koliko je najrazličnejših nasvetov, ki so jih potrebni očetje in matere glede oskrbovanja, negovanja in vzgoje otrok! Saj so cele vasi, kjer ni ne zdravnikov, ne babic, zaščitnih sester, pa tudi ne duhovnikov in je v njih edini izobražen svetovalec — učitelj.

Da, učitelj mora postati pomočnik pri domači vzgoji, svetovalec v občestvenem, najsi bo to v vaškem, trškem ali v mestnem življenju. Duhovnik sicer postavlja temelje moralnemu življenju, toda je v svojem delovanju radi socialne, kulturne in politične razgibanosti omejen. Društva delajo v duhu svojih načel in je radi tega njihovo delo enostransko ali celo pristransko. Zato je pa v prvi vrsti poklican kot nevtralna oseba učitelj, da pomaga pri izvenskolski vzgoji v duhu občečloveških in narodnih načel.

Cehovstvo je že zdavnaj za nami. Danes sega človekovo udejstvovanje v vsa področja. Delo na enem področju človeškega snovanja je tesno povezano z delom drugega področja. Gospodarsko udejstvovanje posameznikov in skupin se je razširilo na vsa območja. Politika sega v vsa področja javnega življenja. Država hoče biti udeležena v vsem delovanju. Sploh je opaziti aktivnost, ki se hoče uveljaviti na vseh področjih človeškega dela.

In šola? Danes je otrok v morju vsega tega delovanja. Učitelj je omejen v ožek okvir strogo predpisanega dela. Organizacije silijo s svojimi idejami v šolo. Vsi mogoči faktorji hočejo dobiti vpliv v šoli in jo podrediti svojim smotrom!

Toda, učiteljstvo samo mora ubraniti šolo pred tem omejevanjem! Učiteljstvo je namreč dovolj sposobno, da samostojno vodi šolo in da dobi nanjo tako močan vpliv, da mu ne bo treba pred ničemer več kloniti!

Več je momentov, ki utemeljujejo potrebo učiteljevega izvenskolskega vzgojnega udejstvovanja.

Psihološki moment poudarja to, da spozna učitelj pri tem delu otroka takšnega, kakršen je izven šole — med tovariši, doma, v igri itd.

Pedagoški razlog govori o tem, da ni so možni učni uspehi, če nasprotuje domača vzgoja šolskemu delu. Stik s starši pomaga k zblizanju učitelja in učenca.

Sociološki moment opozarja na sedanje razlike med starši in učitelji. Vsak dan je namreč čuti kaj prijetne besede: »Nimamo učiteljev, ki bi nam pomagali!«

Domača vzgoja mora biti tudi gospodarska. To delo vrše predvsem strokovne organizacije. S temi pa mora navezati šola tesne stike.

In še — **narodnostna vzgoja!** Malo nas je Slovencev, ali smo ljudje z enakimi pravicami kot jih imajo drugi. To zavest naj učitelj vceplja ljudem — pri vzgojnem delu izven šole.

To so osnovni vidiki, ki naj vodijo učitelja pri delu za domačo vzgojo. Ob tem bo pa seveda trčil na mnoge težke ovire, proti katerim pa mora smelo nastopiti.

Najhujša med temi ovirami je — beda. Slovenci starši imajo danes edino skrb, ki se suče okrog vprašanja: Kako živeti? Ob tem problemu se neha vse kulturno življenje. Slovenci smo narod proletarcev, ki se bore za golo življenje. Odtod pa izvira porazna kulturna zaostalost, kajti kultura raste iz materialnih vrednot. Prosveta pri nas je v zaostoj. Da je temu tako, nam pričajo resnične razmere. Mozaštvo sijamo uspeva, babievrstvo še vedno cvete, higiena je obupna, umrljivost novorojenčkov narašča itd. Posledica bede je nadalje alkoholizem, ki je gospodarska in socialna bolezen. Dejstvo je namreč, da najdemo ljudje, ki imajo sredstva za višje kulturno življenje, nadomestek za alkohol. Nadaljnja rana naših prosvetnih razmer je strankarstvo, ki onemogoča vsakomur udejstvovanje na polju domače vzgoje prosvete.

Pred vsemi temi težkočami pa ne sme

učitelj obstati in čakati, da izginejo same po sebi, kajti iz hlapcev je treba napraviti ljudi!

Delo za domačo vzgojo mora biti naravno organizirano in so za to organiziranje poklicane predvsem ustanove Pedagoška centrala, društvo Šola in dom, Učiteljski pokret der Ženski odsek JUU, pa seveda v prvi vrsti vse učiteljstvo. Sistematično zbrani podatki o gospodarskem, socialnem in kulturnem življenju otroka naj služijo kot teoretična osnova za delo pri domači vzgoji.

Za vse to prizadevanje je seveda potrebna solidarnost staršev, ki morajo dobiti za prizadevanje učiteljev razumevanje. V ta namen se pa zbirajo starši v šolah na roditeljskih sestankih, kjer skupno z učitelji razpravljajo o vzgojnih ukrepih ter o različnih socialnih in kulturnih dejanjih. Najprej pa je treba s starši razčistiti vprašanje politično-strankarske zagrizenosti, ki zajema bolj in bolj tudi šolsko mladino, čemur so krivi zunanji vplivi. Učenci so tako proti učiteljem, kakor tudi drug proti drugemu naravnost sovražno razpoloženi in se to očituje v predrznosti, zasmehovanju, pretepih itd.

Tu je potrebna popolna depolitizacija šolske uprave, kajti šele tako se bo depolitiziral tudi vpliv na mladino. Učitelj naj bo sicer politično orientiran, saj mora imeti vsak človek v svojem življenju trdno in stalno linijo, ali v odnosu do mladine bodi učitelj samo človek!

V odnosu do domače vzgoje, do staršev, je važen predvsem način dela, da se dosežejo stiki. Zato je v prvi vrsti potrebno, da se učitelj v kraju uživi, da spozna razmere in da začuti potrebo približati se ljudem. Njegov nastop naj ne

bo vseznalski in dogmatičen, ampak ljudem razumljiv, domač, ljudski.

Na roditeljskih sestankih in v siceršnjih razgovorih naj se od kraja ne obravnavajo vprašanja občečloveške, državljanske in druge vzgoje, marveč naj se obdelajo konkretne zadeve, ki zadevajo starše prav živo in ki imajo svoj izvor v gospodarsko-socialnih razmerah. Take naloge, ki bi se jih naj skupno lotili starši in učitelji, so na primer:

Preskrba otrok s samoučili. Vse to naj dobijo otroci v šoli, da bo odpadel občutek zapostavljenosti pri revnejših in da bo učno delo nemoteno.

Skupno naj se izvrši pritisk na odločilne činitele, da se bo izvrševala zdravstvena zaščita otrok, kar je z zakonom že itak določeno, pa se ne izvaja. Potrebni so mnogo več šolskih zdravnikov in zaščitnih sester, nujni so pogostejši zdravniški pregledi otrok, potrebno je brezplačno zdravljenje šolske dece iz socialno šibke družine itd.

Silno aktualno je prehranjevanje oddaljenih in siromašnih, oskrbovanje otrok s copatami (v zimskem in deževnem času) in pod.

Bedo otrok je treba manjšati z javnimi dajatvami. Če črpata banovina in država iz alkoholizma, ki je posledica bede, s trošarinami ogromne dohodke, zakaj se ne bi te trošarine še povečale za socialno pomoč bedni deci?!

V borbi za dosego teh konkretnih smotrov naj se navežejo s starši tesni stiki in se naj šele potem postavijo bolj oddaljeni smotri. Vzporedno s konkretnim delom pa je popolnoma mogoče obvarovati tudi teoretske zadeve, kakor vprašanje prehrane, obleke, neugljivosti, nesocialnosti itd.

Na teh osnovah se lahko naidejo starši in učitelji pri uspešnem skupnem delu. Strnejo naj se v nepolitičnem društvu Šola in dom, ki mora postati sčasoma žarišče vseh akcij za izboljšanje šolskih in domačih vzgojnih prizadevanj. Starši in učitelji se morajo združiti k delu za boljše bodočnost slovenske mladine!

Kulturna sezona na vasi

Čudno se sliši govoriti ali pisati o kulturi v teh dneh, ko so pričeli novi boji, ki pretijo prav kulturo začasno potisniti popolnoma v ozadje. Vendar nas časi ne smejo zmotiti, niti ovirati, četudi so še tako neprikladni za širjenje kulturnih nalog. Mi namreč ne smemo misliti le na trenutke sedanosti, temveč na bodočnost naše mladine, na tisti čas, ki ni več daleč od danes in v katerem se bodo odigravale velike stvari, važne za desetletja. Biti moramo na ta čas pripravljene vsestransko in si že sedaj izdelati podrobne načrte vseh reform, ki bodo potrebne na katerem koli področju. Zato se nam zdi začetek vojne kot opomin, da izdelamo vse potrebno za uresničenje stvarnih potreb; kajti pri začetku moramo pomisliti na konec vojne, ki bo nedvomno takšen, da bo nudil vse pogoje za to, da položimo najmočnejše temelje novemu, plodnejšemu in srečnejšemu razvoju narodov.

Reforme pa se ne začnajo zgornaj, temveč spodaj; in tudi se ne začnajo pri številčno najslabšem, temveč najmočnejšem socialnem razredu, ki razpolaga s svežimi silami in ima za to največje razvojne možnosti v bodočnosti. Tu sem spadata predvsem kmetijski in delavski sloj, doslej najbolj zanemarjena in vendar v narodnem življenju napomembnejša. Nam gre tokrat za oboje in zlasti za kmetijski sloj, ki obvladuje slovensko podeželje ter potrebuje zlasti v kritičnih evropskih mesecih od kulturnih krogov pomoči, da bo vse to zdržal brez večjih pretresljajev, ki bi mogli škodovati njegovi kulturni rasti. Zato delo na vasi ne sme zastati, temveč se mora obratno vprav podvojiti. Kdor je v predzadnji številki »Edinosti« bral članek o pričetku nove kulturne sezone, je videl, da se je članek nanašal v prvi vrsti na mesto. Danes pa si v kratkih obrisih pogledimo, kaj pričakujemo od kulturne sezone na deželi.

Malokdaj se govori o kulturni sezoni na vasi; kadar že uporabljamo to besedo, mislimo na mesto, kjer se kulturno življenje uravnava v zato določenih ustanovah več ali manj načrtno. Te sistematike pa docela pogrešamo na deželi in tudi pozabljamo, da bi se kultura na deželi morala prav tako usmerjati strogo načrtno, če naj dosežemo v tem oziru kak-

šne uspehe. Tudi se očividno ne zavedamo nujnosti kulturnega stikanja mesta z vasio, kar ravno še pogloblja že itak dovolj globok prepad med tema ločnicama dveh socialnih razredov in dveh svetovnih naziranj. Vse to bo sčasoma treba izboljšati in postaviti na pravilnejšo osnovo, pri čemer si bomo v marsikaterem pogledu mogli vzeti za vzor resno skrb, ki jo kažejo v prizadevanju za prosvetno povzdigo hrvatskega naroda hrvatske vaške organizacije.

V čem pa naj neki obstoja kulturna sezona na naši vasi? Predvsem prihajajo tu v poštev predavanja, v katerih naj se kmetu na poljuden način sistematično pogloblja vpogled v gospodarska, nacionalna, kulturna in politična vprašanja. V teh dobah naš kmet ne sme biti nepoučen ali pa pristransko poučen o teh važnih problemih, zlasti v kolikor se tičejo mednarodnega položaja, ki soodloča tudi v razvoju vsakega posameznega naroda kot nad vse pomembni činitelj. Oblika, v kateri naj se takšna predavanja vršijo, bo prej ali slej morala tudi na deželi prevzeti značaj načrtnih tečajev, katerih izvedba se ne bo mogla posluževati vzora naših ljudskih univerz, ampak se bo morala ravnati izključno po potrebah našega ljudstva. Čim bodo pripravljeni načrti, bodo na razpolago tudi predavatelji; v tem pogledu se ni treba bati pomanjkajev, ker imamo Slovenci danes dovolj mladih, izvežbanih, resnih in sposobnih ljudi, ki bodo z veseljem služili povzdigi svojega naroda. Pogoji za uresničenje teh načrtov so pri slovenskem narodu dani v dovoljni meri in tudi ne bodo povzročali nobenih finančnih težkoč. Potrebno je le koncentrirati vse naše ljudske plasti in izvesti povezano organizacijo, ki se ne bo pustila izigravati od političnih strank, marveč bo od njih neodvisna in ji bo edini cilj vsestranski dvig našega naroda. Pogledimo Dance, Čeha, Francoze in nekatere druge narode, kaj so v tem oziru storili; in ni treba hoditi tako daleč: pogledimo Hrvate, kako trdno so s svojim smotrnim prizadevanjem zasekali prvo brazdo svoje kulturne bodočnosti. Tudi mi moramo storiti enako in podvojiti vse mere, da nas nagli tok svetovnega razvoja ne bo našel nepripravljen, nedozorel! (Konec prihodnjic.) d.

Naša mladina

Mladina in vojna

Rodili smo se med ali malo po svetovni vojni in le redkim med mlajšimi so še v spominu dogodki iz te velike vojne, velike zato, ker je bila svetovnega obsega in je bila posledica in vzrok spremembam svetovnega gospodarstva. Starejši od nas so nam pripovedovali svoje doživljanje, dogodke in vojne strahote, pripovedovanja pa so končali in večkrat prekinili, češ, saj mladi ne moremo razumeti tega, kar se je dogajalo: razbite družine, čakanje pisem s fronte, obvestila o padlih, ranjenci, moka na karte, begunci, glad... in verižništvo.

Komaj smo dorasli, pa tudi mi doživljamo veliko vojno.

Na nekem mednarodnem kongresu demokratske mladine je mladi govornik povedal, da ima mladina v vojni največ izgubiti. Najmlajšim bodo odvzeti očetje, redniki in v njih komaj prebujeno zavest bodo vdrla slike življenja in sveta v najbrutnejših obrisih. Življenjska pot mnogih bo iztrijena, pretrgana, morda celo — ustavljena. Njih mladi načrti, njih upi in nade, njih mlada, sveža, poštna in pogumna hotenja bodo zastala. Njih izobrazba, vzgoja, delo... Zato je imela mladina, tako nemška kakor poljska, francoska, balkanska ali katere koli druga — pač največ vzroka in pravice boriti se proti vojni. In to nalogo je po svojih močeh tudi vršila. Spomnimo se le velikih mednarodnih mladinskih združenj za mir, proti vojni. »Ustavimo skupnost živih, da ne bomo doživeli skupnosti mrtvih — v grobovih!« je bilo geslo. Spomnimo se velikih zborovanj povsod po svetu in mirovni akademiji. (Tudi mariborska mladina je priredila tako akademijo sredi težkih ovir.)

Katoliška, delavska, študentska... mladina je izpovedala na teh zborovanjih, akademijah, v tisku in spomenicah svoje trdno prepričanje, da je mogoče le v miru uspešen razvoj in napredek človeštva. Ni pa bilo v njeni moči, da o tem odloča. O vojni in miru, o napredku in zastoju so odločali drugi.

Mladina, posebno mladina narodov, ki so in bodo ogroženi, mora zavzeti do vseh dogodkov svoje jasno stališče. To stališče mora izhajati iz njenega programa. Njen socialni in narodni program stane na preizkušnji in na prekretnici. Na ramah mladih ljudi leži že odgovornost za bodočnost. Na preizkušnji je vsak narod: ali ima dovolj jasen narodni program, ali ima njegovo ljudstvo dovolj jasno stališče kar tiče gospodarske in socialno-politične ureditve družbe, ali je dovolj odločno in pogumno, da izvede ta svoj program in dovolj zrelo, da ve, kam se mora nasloniti v težkih časih, kje si iskati dobrih in zanesljivih zaveznikov. Na preizkušnji so celo vsa tista moralna in etična načela in norme, ki so vladale stoletja in ki so bile podlaga ureditve mednarodnih odnosov in odnosov med posameznimi družbenimi razredi, med posameznimi ljudmi.

V krizi vseh teh odnosov se vprašajmo: ali nimajo ljudstva hlapcev Jernejev (in ti Jerneji živijo v Nemčiji in na Poljskem in v Franciji...), ali nimajo narodov, kakor na pr. mi Slovenci in Slovani — ali nimajo v krizi vseh teh odnosov ponižani, izkoriščani, tlačeni celo možnosti, da na temelju novih moralnih in socialno-etičnih načel zgradijo nekaj novega, čeprav ogroža ta kriza njih življenje, predvsem še mladino? Po vojni so se ponesrečili vsi poskusi, da bi se mednarodno življenje demokratiziralo. (Društvo narodov, gibanje za Panevropo — zvezo združenih držav Evrope.) Vsi ti poskusi so bili pričetki na temelju starih načel, zato niso uspeli. Na temelju načel, ki so priznavala pravico narodnega tlačenja in socialnega izkoriščanja.

Mladina vseh narodov in slojev, ki se je znala strniti v mirovno fronto, bi znala to fronto spremeniti tudi v bojno fronto, če bi napadalec ogrožal obstoj narodov in ljudstev. Bodoča podoba sveta bo pokazala sadove in dala sprječevalo.

-ko.

Iz zveze kmetiskih fantov in deklet

Voglje

Sredi zapletenosti današnjih dni, ko na frontah že grme topovi in jekleni pišči sejejo strah in razdejaje, slovenska kmetijska mladina nemočno prireja svoje manifestacije zemlji in delu ter se ne plaši še tako temnih in grozečih oblakov.

Tak praznik kmetijske mladine je bil v nedeljo, dne 10. septembra v Vogljah na Gorenjskem ob vznožju najlepših planin naše prelepe slovenske zemlje.

Nad 600 ljudi je prisostvovalo razgibani povorki, ki je z državno, slovensko in našo zeleno zastavo z deteljico na čelu, s strnje-

POZOR!

Naročniki iz Maribora in okolice lahko poravnajo naročnino o s e b n o pri upravi v Mariborski tiskarni

* Dom za učiteljske in učeniške je bil v nedeljo otvoren v Ljubljani. Blagoslovil ga je škof dr. Rožman, prisostvoval pa je slavnosti tudi ban dr. Natlačen. Zavod je zvezan z Marijaniščem na Poljanski cesti in bo letos sprejel 40 učiteljskih in učeniških prihodnje leto pa še 60. Baje se snuje tudi v Mariboru podobna akcija, v zvezi s Slomškovo družbo.

Gospodarstvo

Kakšna agrarna politika koristi delovnemu ljudstvu

V zadnji številki »Edinosti« smo v članku »Novo delo v novih razmerah« med drugim postavili tudi načelno zahtevo, da vlada čim prej pristopi k konstruktivnemu delu za napredek našega kmetijstva. Danes hočemo to zahtevo malo razčleniti in vsaj v glavnih obrisih pokazati, kakšna agrarna politika vlade bi bila množicam delovnega ljudstva stvarno koristna. Bliža se trenutke, ko bo narod imel po dolgem času zopet priliko, da si bo svobodno izbral zastopnike v parlament. Zato je treba, da si je delovno ljudstvo na jasnem s svojimi osnovnimi zahtevami, katerih izvršitev bo zahtevalo od svojih zastopnikov.

Predvsem bi morali dati kmetijskemu šolstvu večjega razmaha. Obema poljedelskima fakultetama v državi bi morali povečati kredite, da ne bi bile samo učilišči, temveč središča znanstvenega dela za napredek kmetijstva. V Sloveniji bi morali ustanoviti vsaj eno srednjo kmetijsko šolo z agrarnim inštitutom, ki bi se bavil s kmetijskimi problemi, ki se tičejo specialno Slovenije. Število dipl. agronomov je za naše razmere odločno premalo. Okrajni kmetijski referenti bi ne smeli biti samo upravni uradniki, temveč predvsem praktični kmetijski strokovnjaki. Morali bi imeti primerno ugledno posestvo in po možnosti poskusno postajo. Le tako bi bil stvarno v korist kmetijskemu sloju.

Kmetijsko ministrstvo bi moralo preiskrbiti s pomočjo kmetijskih znanstvenih zavodov, da se izdela načrt za postopno preusmeritev naše kmetijske proizvodnje. Da pokažemo na koristnost te zahteve, naj omenimo samo, da bi izvoz našega sadja, posebno namiznega grozdja, utegnil biti mnogo večji, če bi proizvajali kvalitetno blago, kakršno se zahteva na mednarodnem tržišču. Vse zahteve inozemskih kupcev more natančno poznati samo država, kajti ona razpolaga s trgovskimi zastopstvi v vseh važnejših trgovskih središčih. Toda pri izdelavi načrta za preusmeritev kmetijske proizvodnje moramo prav tako voditi račun o naših razmerah: o kakovosti in legi zemlje, o klimi itd. Tudi za to delo so poklicani predvsem državni kmetijski zavodi.

Tretja važna zahteva, — o kateri se je v dnevnem časopisju že ponovno pisalo — je, da se vendar že enkrat pristopi k melioracijskim in izsuševalnim delom tudi v Sloveniji. V tem pogledu se ni pri nas po svetovni vojni skoraj ničesar naredilo. Slovenija je v agrarnem pogledu pasivna pokrajina; problem zemlje se že resno postavlja, a kljub temu še nobena vlada ni pristopila k izsuševalnim delom v Prekmurju, na Dravskem polju in drugod in niti ni skušala rešiti problema Cerkniškega jezera. Z izsuševanjem teh kompleksov bi se pridobilo na stotine

hektarjev plodne zemlje, s čimer bi se Slovenija vsestransko okoristila: povečala bi se produkcija življenjskih potrebščin, zmanjšala brezposelnost pa tudi zdravstvene prilike bi se znatno izboljšale (posebno v Prekmurju!).

Tudi za kmetijsko zadrugništvo ni doslej vlada imela pravega razumevanja. Podpiranje gotovih zadrug iz nizkih strankarskih namenov je čisti zadrugni ideji več škodilo kot pa koristilo. Torej tudi v tem pogledu se mora politika vlade iz temeljev izpremeniti. Tu morajo biti zahteve delovnega ljudstva še posebno odločne. Nekateri pri nas namreč še vedno mislijo, da imajo monopol pri uživanju državnih podpor, kljub temu, da je sam podpredsednik vlade jasno izjavil, da je dobi strankarskih privilegijev odklenalo. Ni res, da naš kmet nima smisla za zadrugništvo. Če je doslej nekaj zadrug propadlo, je to predvsem radi pomanjkanja izobraženega strokovnega vodstva v zadrugah. Zato bi bilo treba, da država poskrbi za vzgojo potrebnega kadra zadrugnikov in zadrugnih tehničnih strokovnjakov, ki so potrebni predvsem pri strojnih in produktivnih zadrugah.

Krizi v našem kmetijstvu je v veliki meri vzrok tudi **zaostala proizvodna tehnika** na naših kmetijah. Toda moderni poljedelski stroji so dragi in kmet si jih težko nabavi. Z **umetnimi gnojili** je isto. Pogledati bi bilo treba malo v delovanje naših industrijskih kartelov in v ozadje carinske politike prejšnjih vlad, pa bi kmalu nazorno videli, koga so zastopali in v čigavem interesu so vladali divši »voditelji« in »vodje«. Primerov za carinske ukrepe v polpretekli dobi, ki so očito kršili interese kmetjski množic in ki so bili uvedeni samo v korist nekaterih finančnih krogov, bi lahko kdaj pozneje navedli lepo število. Za sedaj naj zadoštuje samo ta splošna ugotovitev in zahteva, da se s tako kmetijsko politiko neha in da se omogoči kmetovalcem cenen nakup poljedelskih strojev in umetnih gnojil, kar se da doseči z zmanjšanjem carine in kartelskih cen pri teh proizvodih.

Jasno je, da se vsi ti ukrepi za napredek kmetijstva ne dajo izvesti s krediti, ki so v tekočem preračunu za kmetijstvo odobreni, toda k delu je treba takoj pristopiti, pa čeprav s pomočjo notranjega posojila, kajti tega ne zahtevajo samo koristi kmetov, temveč življenjske koristi vseh slojev našega naroda. Delovno ljudstvo mora zahtevati od svojih parlamentarnih zastopnikov, da bodo pri obravnavanju bodočih državnih preračunov strogo pazili, da se s tako važno narodnogospodarsko panogo kot je kmetijstvo ne bo več tako brezbržno postopalo.

Mirin.

Kaj in kako prideluje naš kmet?

Kmetijska razstava na Ljubljanskem velesejmu nam je dala precej vpogleda v naše zaostalo kmetijstvo. Razstava je bila sicer precej dobro organizirana, vendar še ne tako, kot bi bilo radi njene važnosti želeli. Podčrtati moramo njen veliki pomen za bodočnost našega kmetijstva, ker nam je osvetlila marsikaj, kar nam je bilo prej nejasno.

Razstavljeni so bili domala skoraj vsi proizvodi našega kmetijstva, poleg perutnine, malih živali, mlekarstva, semenogojstva, sadjarstva, vinarstva in vrtinarstva. Nabiranje gob in zdravilnih zelišč pa moramo prav tako prištevati kot postranski zaslužek naših bajtarjev, da si vsaj malo lajšajo svojo bedo.

Če si vsaj površno ogledamo razstavljenе pridelke, moramo priznati, da so razstavljalci vložili v razstavo precej tru-

da. Rejci malih živali so svojo razstavo od prejšnjih precej izboljšali. Podčrtati so hoteli na vsakem mestu donosnost rejca malih živali, vendar kaj novega nam niso mogli prikazati. Če se človek vpraša, zakaj ni reja malih živali na vasi bolj razširjena, moramo iskati vzroke v veliki pažnji in skrbi, katere morajo biti deležne te živali, za kar pa slovenski kmet nima časa in dokler ga ne bo imel, odnosno ne bo njegov splošni gospodarski položaj boljši, reja malih živali na podeželju še vedno ne bo razširjena. Smatrala se bo ta reja za tratenje časa, ker ne prinese ob površnem gojenju nobenih uspehov. Isto velja za golobe.

Oboje je postranski zaslužek, ki zahteva veliko volje in časa, da je res donosno. V manjši meri velja to za perutnino, ki je bila razstavljena v velikem številu.

nimi vrstami koscev in grabljic ter ob vriskanju in igranju harmonike korakala na tekmovališče ter se kot sklenjena vrsta discipliniranih kmetjskih vojakov postavila ob tekmovalnem prostoru, čakajoč povelja, da zamahne v trepetajočo travo kot bo zamahnila nekoč, ko bo terjala svoje kmetijske in človeške pravice.

Vse navzoče je pozdravil najprej tov. Moli Franc ter se jim zahvalil, da so se odzvali pozivu kmetijske mladine in se udeležili njene velikega praznika. Potem je predal besedo tov. Vinku Kristanu, delegatu Društva kmetjskih fantov in deklet »Brazda« iz Ljubljane, ki je spregovoril v imenu tiste mladine, ki se je rodila na vasi, je na vasi rasla, ki pa so jo nezdrave in obupne razmere vasi iztrgale z rodne grude in je bila primorana najti zatočišča v mestu, da tu poišče prostora in skromnega kosčka kruha v svoji vsakodnevni borbi za goli obstanek.

Kot delegat Zveze kmetjskih fantov in de-

klet je spregovoril v temperamentnih besedah tov. Ivan Nemec, ki je pozval vse navzoče delovno ljudstvo, naj bo pripravljeno in budno, kajti veliki dogodki se pripravljajo, ki bodo zahtevali ogromno sil, napora in požrtvovalnosti. Prikazal je usodnost trenutkov, v katerih se zopet odloča usoda narodov in vsega človeštva ter je zaključil svoj govor z besedami: »Mi smo kmetie in Slovenci, naša zemlja je kmetjska in slovenska. Slovenci in kmetie ostanemo in zemlja ostane kmetjska in slovenska. In ni je sile, ki bi to spremenila!« Njegovim besedam je sledil aplavz in burno pritrjevanje.

Sledila je tekma koscev. Po tekmi pa so se ljudje zatekli iz hude vročine v prijetno senco veselicega prostora, kjer so se razdelile nagrade.

S tem kmetjskim praznikom se je voglanska mladina častno uvrstila med številne letošnje prireditve kmetijske mladine.

Videli smo lahko najrazličnejše pasme. Vse imajo svoje dobre in slabe strani; nazadnje pa se moramo zadovoljiti z našo štajerko, ki je skromna in odgovarja našim razmeram. Njej posvetiti še več pažnje kot dosedaj in uspehi bodo v bodoče gotovo večji. Modeli modernih kurin, kakršnih na vasi nimamo prilike videti, nam dokazujejo našo zaostalost v perutninarstvu. Kokošjereja slovenskega kmeta je daleč za ono, ki smo jo videli na razstavi in si zato ne sme nihče misliti, da je naše perutninarstvo na bogve kako visoki stopnji.

Mlekarstvo je bilo na razstavi res vzorno prikazano. Tu smo lahko videli uspehe našega mlekarkega zadrugništva, katerega pomen še vedno premalo cenimo. Prav v mlekarstvu je dosegel gorenjski kmet največje uspehe in napredek, ki ga drugod zamažimo iščemo.

Semenogojstvo ni panoga slovenskega kmeta; z njim se ukvarjajo le veleposestniki, katerim donaja lep dobiček na račun malih posestnikov. Tudi okopavine, zlasti krompir, ni tisti, ki zraste na kmetovi njivi. Naš kmet nima prilike, ne sredstev, da bi si mogel kupovati umetnih gnojil in postaviti take kleti za shranjevanje semenskega krompirja, kot smo jih videli na razstavi. To velja tudi za sadjarstvo in sadne sušilnice, da o vinarstvu niti ne govorim.

Z ribogojstvom se naši kmetje prav malo ukvarjajo! Za to nimajo časa, niti sredstev in je zato ribogojstvo panoga, s katero se bavi naš meščan. Gobe in zdravilna zelišča pa so last bajtarjev in otrok, ki jih nabirajo težje, kot si marsikdo misli.

In če se pomudimo še pri oddelku, v katerem nam številke in statistike povedo, kakšno je stanje slovenskega kmetijstva, bomo lahko spoznali, zakaj ni naše kmetijstvo na višji stopnji. Slovenski kmet mora biti razstavljalcem najbolj hvaležen prav radi tega oddelka, ker je bilo v njem vidno marsikaj, kar je dalo človeku povod, da je pričel razmišljati in iskati vzroke propadanja našega kmetijstva.

O zadolženosti nam je pokazala statistika, da slovenski kmet nikakor ne more gospodariti, ker mu požro obresti mno-

go več, kot pa mu donaja gospodarstvo. Na odplačevanje glavnice pa ni mogoče niti misliti. Gospodarstvo donaja 2%, dolgovi pa požro 5—7%. Najti ta primanjkljaj je največja skrb vsakega kmeta, čeprav bo morala zato stradati in prezebovati vsa družina. Razlika v cenah se človeku zdi skoraj neverjetna. Pred vojno si je kupil lahko kmet za eno kravo 12 oblek, danes 3. Prevelike škarje v ceni in prezadolženost sta vzrok, da se slovensko kmetijstvo ne more dvigniti in mesto, da bi napredovalo, vedno bolj nazaduje.

Pomanjkanje strokovne izobrazbe vpliva na naše kmetijstvo katastrofalno. Za uspešno in napredno kmetijstvo je potrebna izobrazba in te slovenski kmet nima, čeprav je med njimi samo dvajsetina nepismenih, vendar je precej vasi, v katerih ni nobenega kmeta s kmetijsko šolo. Prva skrb nas vseh bi morala biti, da priborimo našim kmetom potrebne strokovne šole, ker le strokovno več kmet se bo šele jasno zavedal velikega pomena melioracije.

Toliko časa, dokler bo slovenski kmet moral vse svoje delovne moči in skrb posvečati samo boju za lastni obstoj, ne bo naše kmetijstvo na tisti stopnji, kot bi moralo biti in kot ga nam kaže razstava.

Kmetijska razstava nam je dobro pokazala, kakšno je slovensko kmetijstvo. Razstavljeni pridelki veleposestnikov nam pričajo o zaostalosti našega kmetijstva. Razdeljenih nagrad niso prejeli kmetje, marveč veleposestniki, ki nimajo z našim kmetom nobenih vezi.

Ne moremo reči, da je bila kmetijska razstava res razstava slovenskega kmetijstva. Bila je to razstava naših veleposestnikov, ki nikakor ne moremo reči, da predstavljajo naše kmetijstvo.

Slovensko kmetijstvo je na veliko nižji stopnji, kot pa smo videli na razstavi. Pšenica, ki jo prideluje naš kmet je kakovostno slabša, prav tako krompir, sočivje, okopavine, vino, sadje, živinoreja in perutnina. Pridetek naših kmetov ne more biti zadovoljiv, ker je daleč pod tisto stopnjo, ki smo jo videli na razstavi. Zato je in mora biti dolžnost nas vseh, da pomagamo pri izboljšanju našega kmetijstva, da bodo njegovi pridelki večji in boljši od današnjih.

Josip Udovič.

V zaščito denarnih zavodov in vlagalcev

Izplačajo se vse vloge v celoti, vendar v odpovednem roku do treh mesecev

Kakor v drugih državah, tako je prebivalstvo tudi v Jugoslaviji vznemirjeno vsled vojnih dogodkov, dasi je naša država nevtralna in ni neposredno zapletena v vojni ples. V javnosti se razširjajo divje vesti, ki begajo prebivalstvo in ga napravljajo malodušnega. Razumljivo je, da se vsakdo boji za svoj denar in ga hoče hitro dvigniti v hranilnici, ker misli, da ga bo sicer izgubil, ali pa da bo razvrednoten. Na denarne zavode je bil tako velik naval, da je morala vlada nekaj ukreniti v zaščito hranilnic in bank in s tem tudi v zaščito vlagateljev samih.

Vlada je hotela pridobiti na času, da med tem ukrene vse potrebno. Zato je nad denarnimi zavodi proglasila praznik. Hranilnice in banke so bile ravno in tedaj zaprte. Praznik pa je bil proglašen zato, da ne bi nastopile kvarne posledice za vse one, ki imajo opravka z denarnimi zavodi. Veljavnost menic itd. se je za določeno dobo podaljšala, menice se niso mogle protestirati itd. Od 9. t. m. dalje denarni zavodi zopet v redu poslujejo. Vlada je med tem izdala uredbo, ki vsebuje posebne določbe glede dviganja vlog. Razen tega je v tem času Narodna banka stavila denarnim zavodom dovolj sredstev na razpolago, tako da jim ne bo zmanjkalo gotovine in bodo vlagatelje lahko zadovoljili.

Nove določbe se nanašajo na nove določbe to je one, ki so jih denarni zavodi sprejeli po letu 1932. Prejšnje vloge se imenujejo stare in se izplačujejo sporedno z dotokom sredstev. Na te stare vloge se sedanje določbe ali omejitve ne nanašajo. Ravno tako uredba ne velja za hranilne vloge in vloge na tekoči račun (kontokorrente), ki se vložijo od 9. t. m. dalje. Te najnovejše vloge so popolnoma proste in brez slehrne omejitve.

Po prvotnem načrtu naj bi vlagatelji

dobili po višini svojih vlog izplačanih na mesec po 1000, 2000 do 5000 dinarjev mesečno. V zadnjem trenutku pa se je uredba spremenila, ker je Narodna banka stavila na razpolago dovolj sredstev. Sedaj dobe vlagatelji na zahtevo ves svoj denar naenkrat izplačan in ne v mesečnih obrokih, vendar v določenih rokih. Če ne znaša vloga več kakor 5000 dinarjev, potem se ima znesek izplačati takoj in seveda v celoti. Če znaša vloga do 20.000 dinarjev, potem jo je treba odpovedati en mesec poprej. Z drugimi besedami, kdor zahteva denar nazaj, ga dobi izplačanega šele čez en mesec. Zneski do 50 tisoč dinarjev se izplačujejo po dveh mesecih in večji zneski po treh mesecih, vedno pa v celoti, če vlagatelj to zahteva.

Vloge in tekoči računi protokoliranih tvrdk in sploh gospodarskih krogov se imajo izplačati takoj v zahtevani višini, to le tedaj, če je to res neobhodno potrebno. O tem se imata denarni zavod in vlagatelj sporazumeti. Spore rešuje ministrstvo za trgovino in industrijo. Ravno tako se ima izplačati vloga v neomejeni višini in takoj, kadar gre za to, da se začeta stavba konča, vendar je izplača le toliko, kolikor je res potrebno in ne več. Omejitve pa ne veljajo za terjatve pri državnih denarnih zavodih, za medsebojne terjatve denarnih zavodov samih, terjatve samoupravnih teles do denarnih zavodov ter za terjatve zavarovalnic pri denarnih zavodih, kadar gre za izplačilo zavarovalnin pri elementarnih nezgodah ali pri dospelih življenjskih zavarovalninah. Smejo pa se v poljubni višini prepisati terjatve med upniki istega denarnega zavoda druga na drugo. Kazni za prestopke zoper uredbo so zelo stroge in gredo do pol milijona dinarjev, ne glede na druge posledice.

Živinorejci

Z ozirom na letošnje slabo košnjo tarje marsikateri kmet skrbi, kako bo prehranil čez zimo svojo govejo živino. Ker že več let opazujemo, kako nekoristno se uporablja in kako malomarno se spravlja koruzna slama, sem se odločil, da objasnim, kako racionalno spravljajo in uporabljajo koruzno slamo na primer v kraških krajih, kjer je pridobivanje sena mnogo težje kakor pa v naši zeleni Štajerski.

Ko začne kuruza zoreti in ko začne koruzna slama že nekoliko rumeniti, kar je približno dva do tri tedne pred obiranjem koruznih storžev, se odreže steblo nekaj nad najvišjim storžem in vse spodnje liste, kar se poveže v rahle snope, katere se previdno posuši in spravi. Na ta način spravljena koruzna slama nam daje visoko kvaliteto zimsko krmo za krave mlekarice. Živina se lahko krmi s koruzno slamo kot rezanico, pomešano z navadno slamo, pomešano z otrobi ali pa s suho koruzno slamo. Po-

Dopiši „Edinosti“

Dolina šentflorijanska

O uboga dolina šentflorijanska, tolikrat te je doselje vrag vzel, da sploh nismo več verovali v tvojo eksistenco. Neveljstvo, pa si kot ptič Feniks vstala na dan. O, da bi imela mnogo pošnemačev!

Mačka miško, miš pšenico in tako dalje. Diktatura in demokracija in demokracija in diktatura in končno medved, ki je neveljstvo potacal to lepo cvetovje. Ali se nam ni nekoč sanjalo, da medved je in ostane samo — medved?

Jesen je tu, po vrhu, v travi podlessek cveče nevesel. Takole jo lepo zaokroži pesem o neveselju podlesku. Res, kako pa bi bil podlessek vesel, ko gleda, kako neumno je ustvarjena priroda in kako je krona stvarstva narobe natakajena na njeno glavo.

Kaj bo z modo? jadrkujejo ljudje, ki jim hodi še celo v teh resnih časih moda po glavah. Neki poslanec je pogruntal še drugo skrb: kako se bodo ženske praskale po prstih in petah noge, ko bo zbog zime treba odložiti letošnje letno obuvanje ter obuti zimске snežke...

Vojna je, hm, a tudi tam, kjer še ni vojne, že nastopajo individuali, ki znajo navijati cene. Pustiti bo treba te navijače, da začno s svojim delom in da jih dodobra ljudstvo spozna, potem pa kar korajžno in brez pomote vsakemu zaviti — vrat. To bo užival, ko se mu bo vrat zavijal!

Sporazum imamo, hih! kako se ne bi veselil, ko se bo dalo zopet obesiti se za kako slamico. Slamic je povsod dovolj, takih, ki se bodo po njih vzpenjali navzgor, pa tudi ne bo zmanjkalo. Hvala Bogu, zares, ne bo nas še konec!

Po začrtani poti, po kakršni nekateri vedno hodijo, bo treba še naprej hoditi. Naidalje pride, kdor nazaj koraka!

Ljudje se bombardirajo s strašnimi bombami. O zlati čas, ko so se ljudje samo kalili! Kako so morali biti tisti časi sprčo dandanašnje proze romantični!

Dim, vsepoved tema. Kam pa vidiš? Ampak hudičev bo zaropotalo, kadar se bo začelo daniti. Dani se, bo rekel človek, in pred dejanjem ne bo nobene besede več iz njegovih ust...

Murska Sobota

Proslava kraljevega rojstnega dne. Tukajšnja društva — predvsem Sokolsko društvo — in občina so 6. tm. na dostojen način proslavili kraljev rojstni dan.

Ob osmi uri so bile v vseh cerkvah zahvalne službe božje, ki so se jih udeležili Sokoli. Slovenski fantje in dekleta, gasilci in šolski otroci. Po končanih cerkvenih svečanostih je bila v dvorani Grajskega kina slavnostna občinska seja, na kateri je govoril župan Hartner. Ob enajsti uri pa je imelo Sokolsko društvo v prostorih svojega doma slavnostno sejo, na kateri je govoril društveni starosta Velmar, ki je tudi prebral svezno poslanico. Seja se je ob spremljanju društvenega orkestra zaključila s petjem himne »Hej, Slovani!«. — V zvezi s slavnostno sokolsko sejo je treba omeniti in podčrtati, da je seji prisostvovala tudi odposlansva Slovenskih fantov in deklet v krojih, kar je na vse prisotne napravilo izredno dober vtis. Zeleti bi bilo, da ostaneta obe društvi v prijateljskih odnosih in da iskreno sodelujeta, ne samo ob takih slavnostnih prilikah, temveč povsod, kjer to zahtevata dobrobit in obramba slovenskega ljudstva in cele države.

Kolesarska izleta. Sokol je 6. tm. popoldne priredil kolesarski izlet svojega članstva v Mačkovec. Izleta se je udeležilo okoli trideset kolesarjev. — V petek 8. tm. pa je isto društvo priredilo kolesarski izlet v Radence in na Kapelo.

Central kino, o katerem smo zadnjič poročali, ne bo začel s predvajanjem filmov. Vzrok temu je zavrnitev tožadnevne prošnje od strani banske uprave, ki utemeljuje odklonitev s slabo in nehygiensko urejenimi prostori.

Rogaška Slatina

Kraljev rojstni dan so proslavili na predvečer gasilci z akademijo. Sokoli pa drugi dan s proslavo. Pri službi božji je bilo mnogo občinstva.

Teden Rdečega križa bo od 17.—23. sept. V tem tednu bo naš R. k. zbiral prostovoljne prispevke ter priredil nekoliko kino-predstav s provrstnimi filmi, ki se bodo vršili kot običajno.

Posezona v našem zdravilišču traja nemoteno dalje. Seveda je mnogo vplival slab zunanje-politični položaj, ki je nekoliko zavrla dotok tujcev. Kljub temu se kreta tod še nekoliko gostov.

Sadna letina je odlična, posebno slive so neverjetno obrodile. Pod težo sadu so se veče kar lomile. V ljudi pa stopa skrb: prodati! S poljskimi pridelki ter z otavo pa je bolj slabo ter poljedelci niso zadovoljni. Posebno jih skrbi, kako bo sprčo nomanjkanja krme z živinrejo.

Pevsko društvo »Sloga« je po kratkem odmoru zopet pričelo z rednimi pevskimi vajami. Kdor ima veselje do petja, naj se našim vrlim pevcom pridruži!

Sv. Ana v Slov. gor.

Narodno-gasilski tabor, ki bi se imel vršiti v nedeljo, dne 10. septembra t. l., je iz tehničnih razlogov preložen na nedolgočasnejši čas.

Trgatev se bliža. Po naših govorih je zavladovalo živahno vrvenje. Vinogradniki se že pripravljajo za trgatve, ki bo okrog 20. tm. pričela. Po vrhovih pomivajo sode, pripravljajo stiskalnice in obročje. Pridetek vina bo

letos po sedanjem izgledu obilen. Ugodno sončno vreme omogoča hitro zoritev grozdja in bo pridelek vsled temu tudi kakovostno dober.

Kaj bo s telefonom? Naš kraj se danes pogreša telefonsko zvezo, ki bi bila iz narodnostnih in gospodarskih ozirov skrajno potrebna. Direkcija pošte, telegrafa in telefona je obljubila tožadnevno napeljavo in ogledan je že bil teren. Ker pa so nastale težave glede stroškov napeljave je stvar zastala na mrtvi točki. Nujno potrebno bi bilo, da se stvar vzame resneje in omogoči prepotrebna napeljava s podporo banovine in države.

Grahovo pri Cerknici

Mučna bolezen živine, slinavka in parkljavka se širi močno naprej, da sta vasi Grahovo in Martinjak zelo prizadeta. Težko je vsem lastnikom živine, posebno pa v letnem času, polnem vožnje pri obdelovanju polja, kakor tudi dovažanja lesa na železniško postajo Rakek in tovarne žag. Poleg že tako slabega gospodarskega stanja tukajšnjih kmetov, so z obolenjem živine vsi v tako težkem položaju, da mnogi nimajo niti denarja za sol itd. Vsi posestniki komaj omlaćeno žito vozijo v tukajšnje vodne mline, tako, da bo poleg slabe letine žita na pomlad močno pomanjkanje domačega kruha. Tudi s krmo je tukajšnji kraj letos slab, posebno radi otave, ki je pošte suha. Suša močno ovira delo kmetijskih vodnih mlinarjev, ker ne morejo ustreči številnim prošnjam kmetijskih mater, da bi z domače moke spekle dragoceni kruh. Razumljivo je, da morajo

Zanimivo štivo

Ruska uganka

Sredi nemškega prodiranja proti Poljakom je svet vznemirila vest o tem, da je Rusija vpoklicala v moskovskem, ukrajinskem, beloruskem, kalininskem in orlovskem okrožju rezerviste pod orožje. Ker so to vest kot prve prinesle nemške postaje, so nekateri bili prepričani, da je ta mobilizacija, usmerjena proti Poljski, ki bi ji Rusi radi vzeli vse tisto, kar so si Poljaki med rusko državljansko vojno priborili, namreč Belo Rusijo in Ukrajino. S tem bi bila Poljska kakor že trikrat v zgodovini razdeljena, toda tokrat samo med dve sili. Toda ruska uradna agencija TASS je vse te vesti zanikala in izjavila, da gre le za mobilizacijo radi splošnega napetega položaja. Ker je mobilizacijsko središče Vitebsk v ruski Beli Rusiji, so postali nervozni tudi v Litvi, kjer že organizirajo izpraznitev Kaunas. Toda tudi Romunija, ki si je bila po ruski revoluciji vzela Besarabijo, je poslala na rusko mejo večje odrede svoje vojske, da se pripravi za vse primere.

Posebno oboležje dobiva ta delna mobilizacija radi vedno večje skalitve odnosajev med Vel. Britanijo in Rusijo, ki je zapretila z odpovedjo trgovske pogodbe.

Zanimivo komentira stališče Rusije vatiškani list »Osservatore Romano«. Vsakomur, ki pozna politiko Nemčije in Rusije, se stavi vprašanje, kako je moglo priti do rusko-nemške zveze proti Angliji.

Na to vprašanje odgovarjajo v Moskvi, da so tega krive demokratske sile same. Francija in Anglija Rusiji ne moreta in očitno tudi nečeta priti v primeru kakšne vojske na pomoč. Baltiške države so odklonile vsako garancijo, tako francosko-angleško, kakor rusko in Anglija jih je v tem stališču še podpirala — trdijo v Moskvi. Poljska, kateri Rusija ne bi bila mogla drugače priti na pomoč, kakor da bi bila poslala skozi njeno ozemlje pomnožno armado zoper Nemce, je to do zadnjega brepogojno odklanjala. Tudi garancija, ki jo je dala Anglija Romuniji ter njeni pakti s Turčijo, posebno pa stališče demokratičnih velesil v vprašanju Dardanel, je proti ruskim interesom. Isto velja za Daljni vzhod, kjer Anglija nikakor ni hotela zavzeti proti Japonski stališča v prilog Rusiji. Očitno je torej, pravi v Moskvi, da nikakor ni bilo v interesu Rusije skleniti z Anglijo in Francijo politično zvezo z vojaškimi obveznostmi, v kateri bi Rusija morala žrtvovati svojo armado, ne bi pa po zmagi dobila prav nobene odškodnine. Iz tega je, pravijo v Moskvi, jasno razvidno, da je bilo za Rusijo neprimerno bolj ugodno, da je zavzela v sporu med Anglijo in Nemčijo nevtralnost stališče in se obenem obvarovala vsakega konflikta z Nemčijo ter se postavila na stališče, da bo »budno sledila dogodkom...«

(Citirano po »Slovincu«.)

Obisk turškega zunanjega ministra v Moskvi bo morda napetost med Rusijo in Anglijo ublažil, saj je Turčija v dobrih odnosih do obeh držav in ima z obema prijateljske pakte.

mlinarji delati tudi ob nedeljah, čeprav bi imeli radi počitek.

Dallnovod elektrike visoke napetosti v Sorško dolino je zgrajen. Te dni so spustili prvi tok. Čim bo zgrajen transformator pri vasi Lipsenju, bo dana možnost električne razsvetljave tudi tukajšnjim vasem.

Sorška vas Bečice je dobila betonsko ograjo izvirke pitne vode mesto zdi nehygieničnih. Nad vasio se popravili stari tesni most banovinske ceste. Taka javna dela, ki kaj pripomorejo gospodarskemu napredku domačega ljudstva, mora odobravati vsak.

Mnogo škode na polju zdi na jesen je opaziti v vsem tukajšnjem kraju po divjih živalih, jelenih, svinjah itd. Upravičeno se pritožujejo vsi prizadeti posestniki na mero-dajnem mestu, ali ona odškodnina, ki sledi dejanski škodi pridelka, ni zadostna.

Zakupnikom lova divjadi bi priporočali več posrečenih jelenov, pa bi tako vseeno ostalo to njihovo življenjsko uživanje neokrnjeno, saj so se jeleni že tako pomnožili, da jih vidimo lahko ob vsaki priliki.

Čevljarsko delavnico je osnoval 28. avgusta t. l. tukajšnji g. Jože Debevc, kar je toplo pozdraviti že zaradi tega, da toliko le ni imela vas dve delavnici, kar služi ljudstvu radi pocenitve čevljev.

Gostilniški prostori g. Viktorja Modica so moderno prenovljeni, 8. tm. je bila slavnostna otvoritev.

Prosvetno društvo bi imelo imeti 10. tm. krstni nastop telovadnega članstva na svojem prosoru pri gostilni g. Ivana Levarja. Mednarodni dogodki so preprečili jekleno voljo mladega članstva, ki je hotelo po še neenoletnem obstoju pokazati javnosti veliki uspeh dela, s sprevedom po vasi, telovadbo, udeležitvijo popoldanske službe božje in z govori voditeljev centralne organizacije.

Kitajska mladina v protijaponskem boju

Iz kitajskih virov poročajo o sledečem primeru v gerilski vojni med Kitajci in Japonci:

Narednik Saburo Hori iz japonskega Kavabe-polka in trinajst vojakov je pod njegovim vodstvom previdno napredovalo proti kitajski vasi Tancočun-u, 15 km severno od Kantona. Narednik je mnogo slišal o tajinstvenih, strašnih kitajskih partizanih in je bil zelo vznemirjen. Toda čim so prišli v vas, so se osvestili in narednik se je smejal svoji nervoznosti, kajti v vsaj vasi, ki je v mirnih časih štela 150 prebivalcev, je bilo v tem času samo 60 starcev in otrok. Ostali prebivalci, posebno mlajši, so zapustili vas, ko so Japonci zasedli Kanton. Narednik Hori je poslal svoje vojake po zasedbi na običajni obhod. Po eni uri so se vojaki vrnili. Pripeljali so s seboj deset 50 let starih mož in enega 16-letnega dečka, Čen-čuna. Hori je dal nalog, naj se pripravi jed. Skuhali so rižo, spekli mastno svinjo in prinesli vina. Japonski vojaki so se dobro mastili in so se imenitno počutili. Deset starih mož so za kazen za slabo delo pretepli, ker jim niso mogli preskrbeti žensk. Japonski vojaki so se podali k počitku. Mladi Čen-čun je med tem skrivaj zbežal. Zbral je pet dečkov, ki so bili vsi mlajši od njega in jim predložil, da mu sledijo. Imeli so tri krampe, eno težko palico, eno sekuro in en kuhinjski nož, med tem ko je imel njihov sovražnik dve lahki strojnici, 12 mauzerjevih pištol in 28 ročnih granat. Obe straži sta zadremali. Čen-čun se je priplazil v bližino in ubil enega vojaka s kuhinjskim nožem. Med tem so ostali ubili drugega. Otroci so jima vzeli pištole in napadli ostale s tem orožjem. Pet minut za tem so ubili narednika Horija in dva druga vojaka, ostalih devet pa je padlo od krogele, ki so bile iz Tokia. Od kantonskih otrok je bil samo Čen-čun ranjen na levi roki. Zjutraj so odšli Čen-čun in njegovi tovariši s strojnicami, mauzerjevimi pištolami in ročnimi granatami ter se pridružili neki kitajski koloni. Pozneje so jih imenovali »mlade kantonske junake, ki so zmagali 14:0.«

Sila govora

Tu ne gre za tisto silo velikih govornikov, katerih besede razburjajo in pomirjajo tisoče in tisoče ljudi ter jih navdušujejo do popolne samopozabe. Tu gre samo za fizičen pojav. Za tisto silo, ki je potrebna, da se izgovori beseda. In ta sila je, kaj neznatna. V Ameriki je nek učenjak to silo izračunal. Našel je, da bi zadostovale energije božične svečice, dokler gori, za govorico sto tisoč ljudi. Kadar ljudje šepetajo, je ta sila 100 krat manjša, kadar pa kričijo, je tiskopisk večja od običajne govorice. Soglasnik »s« je stokrat šibkejši od samoglasnika »a«. Tako pravi ameriški učenjak, če ima prav, naj se vsak sam prepriča...

SOTRUDNIKE IN DOPISNIKE prosimo, da pošljejo svoje prispevke najkasneje do vsakega torka v tednu.

Tabele za izračunavanje obrambnega davka so že izšle in se dobe v **Mari-borski tiskarni!**

sebnost pa se obnese pri živini, ki je bolana na gobcu, kateri dajamo namočeno ali poparjeno koruzno slamo.

Pri govedih, razen pri mlekaricah, si lahko pomagamo še z drevesnim listjem in sicer tako, da ga oberemo, dokler je še zeleno, ga posušimo in ga spravimo kakor seno. V poštevek pride hrastovo, jesenovo in drugo listje, katerega goveja živina rada je in katero se pri spravljani ne drobi.

Upam, da bodo živinorejci uvideli velike koristi, katere nam daje pravilno posušena koruzna slama. **vg.**

GOSPODARSKE VESTI

* **Letošnja sadna letina** je v Jugoslaviji povprečno prav dobra, žal pa bo zaradi vojne izvoz nemara precej zastal. Vlada bo zato izdala te dni posebne ukrepe, da se sadje čim več predela in konservira v tej ali oni obliki. Storjeni bodo tudi sklepi, da cene sadju in sadnim pridelkom ne bodo padle.

* **Hmeljska trgovina v Savinjski dolini** je zadnje dni zopet nekoliko oživila. Poprej pa je bil popoln zastoj. Napravljanih je bilo nekaj sklepov, vendar so cene nekoliko nižje, kot so bile še pred dvema tednoma. Boljši hmelj se plačuje po 38 do 40, srednji pa po 35 din za kilogram. Hmeljarji upajo, da se bo kupčija vendarle poživela, ker prihaja sedaj nekaj kupcev za inozemstvo, ki nameravajo poslati blago v prekmorske kraje z nevtralnimi ladjami.

* **Češpljev teden** se vrši sedaj v Ljubljani in traja do prihodnje srede 20. t. m. Kmetje so pripeljali velike množine sliv na trg, kjer jih po nizki ceni prodajajo za vkuhanje. Za češpljev teden občina ne pobira mestne užitnine za to blago, ki znaša 25 par za kg, samo da kmetje več prodajo.

* **Surovin za tekstilne tvornice v Jugoslaviji** se je uvozilo v prvem polletju let 1936—1939 vsega skupaj 21.999, 25.729, 24.938 in 25.583 ton. V tekstilni industriji je bilo zaposlenih v letih 1937—1939 57.658, 59.022 in 62.825 oseb. V letošnjem polletju se je uvoz tekstilnih surovin zmanjšal iz klirinških držav za 9,94%, iz deviznih držav pa le za 1,32%. Pač pa je letos precej nazadoval uvoz strojev za tekstilno industrijo, znak, da se ta industrijska panoga ne širi več z ono naglico kot zadnja leta.

* **Tekstilna industrija nekoliko na boljšem.** Vojna v Evropi je napravila v gospodarskem življenju, posebno pa v industriji, popolno zmedo. Zlasti velja to za našo tekstilno industrijo, ki se je že zadnje mesece imela boriti z velikimi težavami v preskrbovanju s surovinami, v prvi vrsti z bombažem, volno in prejo. Večinoma smo dobivali pred vojno bombaž inz Amerike preko Anglije, deloma tudi iz Egipta. Iz Anglije ne prihaja nič več blaga.

Sedaj se je, kakor smo izvedeli, našel izhod iz te zagate. Ker Italija ni v vojni, lahko sama direktno uvaža bombaž iz Amerike in Egipta. Dosegel se je sporazum v tej smeri, da bomo dobivali surovine iz Italije. Za te dni je napovedana velika ladja, ki bo v Trstu izkrcala bombaž, v glavnem za jugoslovenske predilnice, med njimi tudi za mariborske. Begograd je zagotovil potrebne devize za plačilo bombaža in preje. Računati je, da bo mariborska tekstilna industrija sedaj lahko kljub vojni delala nemoteno.

* **Jesenski velesejem v Ljubljani** se je v ponedeljek zvečer zaključil. Uspeh je bil precejšen, dasi v jeseni v Ljubljani ni izrazitega vzorčnega velesejma, ampak se prirejajo večinoma razne posebne razstave. Letos je bila glavna velika kmetijska razstava.

Nobenih vojni dobrovoljcev v Jugoslaviji

Ministrstvo za notranje posle je odredilo, da se v naši državi ne smejo pod nobenim pogojem nabirati prostovoljci za eno ali drugo vojaško se državo. Tudi ni dovoljeno pobirati prostovoljne prispevke za eno ali drugo državo, izvzemši za Rdeči križ. Prekrški se bodo strogo kaznovali.

Stroge kazni zoper špekulante

Ker so nekateri trgovci zaradi vojne in računajoč s tem, da bodo potem lahko navijali cene, skrili zaloge neobhodno potrebnih živil in drugega blaga, se opozarja javnost na zakon o pobijanju draginje, ki določa stroge kazni za take primere, do šest mesecev zapora, oziroma 50.000 din denarne kazni in zaplenbo blaga. Trгоvec mora na zahtevo brez poviška prodati vse blago, ki ga ima v skladišču. Oblastva bodo postopala brez usmiljenja, kar je popolnoma prav. Tako postopajo tudi v nekaterih drugih državah in že zaznamujejo lepe uspehe.

Suhozemna zveza med Anglijo in Francijo

Vsi načrti za predor pod Rokavskim zalivom so propadli radi angleške nezaupnosti

Misel na predor pod Rokavskim zalivom, ki bi po suhem vezal Vel. Britanijo in Francijo, je že prav stara. Že l. 1802 jo je Anglež Charles James Fox predložil prvemu konzulu Francoske republike Napoleonu, ki je bil tedaj s tem zelo zadovoljen. Načrte same je izdelal francoski inženjer Matiez. Njih glavna misel je bila v zgraditvi dveh kanalov, ki bi tekla drug pod drugim; zgornji bi služil prometu, spodnji bi pa odvajal nabrano vodo. Vprašanje prezračevanja tu sploh ni bilo rešeno, kar je posebno pomembno, če pomislimo, da bi se v tem predoru svetilo z oljenimi lučmi. Načrt je v francosko-angleški vojni seveda propadel.

Ko pa so se razmere med obema narodoma zopet obrnile na bolje, je ta načrt na veliki razstavi l. 1851 zopet oživel. Francoski geolog Cordier je pričel študirati stare načrte. Že pred Cordierom je stopilo k temu delu več mož: de Gamon, James Brunlice, ki je zgradil železniški predor pri Marseillu in George

Hoccheau, Lessepsov pomočnik pri gradnji Sueškega prekopa. Pričeli so celo že s prvimi poizkusnimi vrtanji, pa jih je prekinila francosko-pruska vojna. L. 1872 so znova poizkusili in britanska vlada je celo izjavila, da nima ničesar proti temu. Ustanovila so se celo že društva in vse je bilo videti, da se bo stvar resno začela. Toda nastala je nova zapreka.

V parlamentu, pa tudi v javnosti je nastala prava burja, ki jo je vodil lord Walsley. Čeprav je znanstvena komisija, ki so jo 1882 v te namene sklicali, soglasno dognala, da tak predor za Britanijo ne bi pomenil nikake nevarnosti, saj bi 50 ljudi pri izhodu zadosovalo, da brani vsaki vojski dostop na angleško kopno, je vendar odbor lordov in poslancev dovoljenje za gradnjo prekopa odklonil. Angleži so se bali, da bi mogla francoska vojska priti v Anglijo kar čez noč, oblečena v navadne civilne obleke. Tudi namodestni predlog angleške admiraltete, ki je predvidevala v Rokavskem zalivu velik svetilnik, s katerega bi se mogel

predor zaliti z vodo, ni imel sreče, posebno, ko so se razmere med Francijo in Anglijo koncem 19. stol. zopet skalile. Lord R. Churchill, oče današnjega ministra, je izjavil v skupščini, da je Anglija prav radi morja, ki jo obdaja, radi tega, ker je ostala »nedotaknjena devica«, prišla do svoje velike moči.

Po svetovni vojni se je za ta predor posebno toplo zavzel general Foch, ki je izjavil, da bi bila ta vojna že dve leti prej končana, če bi bil med obema zemljama tak predor, ki bi onemogočil nemškimi podmornicam pa tudi letalom motnje pri prevozu čet.

Kljub velikemu prijateljstvu s Francijo se je angleški odbor za obrambo že l. 1924 izjavil proti gradnji tega predora. V javnosti se še danes o tem predoru debatira. Stavijo se razlogi za in razlogi proti. Zdi se pa, da je s tem predorom prav tako, kakor s Sueškim in s Panamskim prekopom, ki sta imela včasih tudi mnogo sovražnikov.

mo z nekaj žlicami olja, nakar pridenemo žlico gorčice, dve sesekljani kisli kumarici, nekoliko vinskega kisa ali pa limoninega soka, sesekljane beljake in malo nastrganega hrena. Hren in kumarce lahko tudi izpustimo. Omako serviramo h kuhani, na lepe rezine zrezani govedini.

Beograjski zrezki. Nareži sveže svinjsko meso, ki ne sme biti mastno, na prst debele male zrezke, ki jih potolci, osoli in opopravi ter odrgni s kumno in česnom. Povaljaj jih na hirtu v moki in jih na razbeljeni masti na obeh straneh rumeno speči. Potresi jih potem v isti posodi s tolikim številom svežih ali kislih paprik, zrezanih na tanke rezance, kolikor je zrezkov. Zalij toliko z juho ali vodo, da dobiš redko omako. Meso s papriko vred naj se do mehkega pari. Na koncu prili pol skodelice kisle smetane, v kateri si razmotala kavno žličko moke in 2 žlici paradižnikove meze, pari še nekaj časa in daj na mizo z rezanci ali žličniki.

Kravlji sir z drobnjakom. V skledi zmešaj 8 dkg čajnega masla, 35 dkg drobnega kravlja sira, 3 žlice sladke smetane, soli, sladke paprike in drobno zrezanega drobnjaka. Ako dodaš še 5 dkg nastrganega domačega ali parmezanskega sira, je še bolje. Z dobrim rženim kruhom zadošča za večerjo petim osebam.

Krompir v papriki. Zreži olupljeni krompir na nekoliko večje kocke in ga prži na prežganju iz masti, moke, čebule in sladke paprike, ki jo primešaj nazadnje, ko je moka že rumena. Mešaj nekaj časa, potem zalij krompir z vodo ali govejo juho in pari do mehkega. Napsled dodaj pol skodelice smetane, sesekljane peteršilja, in če hočeš, za priboljšek tudi kuhano, na koščke zrezano hrenovko.

Jabolčni pekmez s smetano. Olupi par dobrih kislastih jabolčkov, odstrani pečke in zreži jabolka na koščke. Dodaj košček presnega masla, malo medu, skorjico cimeta in dišeč klinček. Pari to na štedilniku, a mešaj, da se ne prismoji. Ohlajen pekmez serviraj s tepeno smetano in suhimi piškoti.

Dvopek. Iz 75 dkg moke, 15 dkg sladkorja v prahu, 7 dkg masla, 1 jajca, soli, pol litra mleka in pecivnega praška, napravi tri tanke štrūce in jih sootlo speči. Drugi dan jih zreži na rezine, povaljaj z obeh strani v vaniljev sladkor in daj rezine v počico, da vsrkajo sladkor. Potem jih v sladkorju še enkrat povaljaj.

Slano pecivo. Zgneti v precej trdo testo 20 dkg moke, 12 dkg kuhanega, nastrganega krompirja, 12 dkg presnega masla, celo jajce in ščepec soli. Razvaljaj potem, ko je testo počivalo pol ure. Prereži testo na dva enaka dela, položi na pekač, posipan z moko. En del pomaži z jalcem in potresi s soljo, drugega pa pusti praznega. Speči pecivo zlato-rumeno. Ko se ohladi, namaži prazen del s presnim maslom in položi nanj s soljo posipan del tako, da bo sol na vrhni strani, potem razreži na štirioglate koščke.

Za ženo in dom

Varčevati ni lahko - toda potrebno

Vsak človek bi si rad nekaj prihranil, toda večina jih ostane samo pri dobri volji, prihrankov pa ni nikjer. Varčevanje je umetnost, ki pa potrebuje tudi mnogo energije.

Kako je treba pričeti z varčevanjem? Vedno danes, ne pa jutri. Kdor večno dela sklepe, da bo pričel štediti jutri, ali z naslednjim prvim v mesecu, ali pa po Božiču, da ne bo nikoli prišel do tega in ne bo nikoli nič prihranil.

Štedimo lahko na dva načina: prvič, da se omejimo v uporabi vseh onih stvari, ki jih moramo kupovati, a jih dnevno uporabljamo, drugič pa s tem, da vse to, kar plačujemo mesečno ali tedensko, res tudi plačamo in si ne nabiramo nobenih zaostankov. Češ, drugi mesec bom lažje plačal.

Ni varčevanje odvisno od tega, koliko prihranimo, nego od tega, da sploh varčujemo. Tudi po malem se daleč pride. Koliko je ljudi, ki si mislijo: »Ah kaj, 20 do 30 din se ne izplača shraniti. Bom začel rajši z drugim mesecem in bom dal

na stran kar 100 din.« Tak človek ne začne nikoli, ker tudi v drugem mesecu ne bo mogel dati na stran tolikšno vsoto. Če bi pa dal prejšnji mesec na stran omenjenih 20 do 30 din in drugi mesec tudi samo toliko, bi imel v rezervi že 40 do 60 din.

Toda vse še ni varčevanje, kar nekatere gospodinje smatrajo za varčevanje. Če od svojega gospodinjskega denarja prištedijo na mesec 50 do 100 din, pa zato predložijo ob prvem svojemu možu 2 do 3 neporavnane račune, še ne morejo govoriti o varčevanju. Varčevati moramo pa seveda vedno na pravem koncu, ne pa tam, kjer s tem samemu sebi povzročamo še večjo škodo. Če so otroci potrebni zobozdravnika, takoj k njemu, dokler je poškodba majhna in bo tudi popravilo malo stalo.

Varčevanje ni skopost, varčevanje je samo dobro premišljeno ravnanje s tem, kar imamo, je umetnost, s katero moramo seznaniti že majhnega otroka.

Shranjevanje svežega sadja za zimo

Preko zime shranjujemo le one vrste sadja, ki se dolgo časa drže. Sadje mora biti le trgano, ne treseno. Vsak sad je treba dobro pregledati, če ni nagnit, črvin ali kakor koli poškodovan.

Prostor, kamor sadje shranjujemo, je velike važnosti. Pred vsem naj nima nikakega slabega duha, katerega bi se lahko sadje navzelo. Jesenska tempera-

tura naj bo 10°C, zimska pa 2-4°C. Ako se je bati nižje temperature, zavarujemo sadje s slamo. Dnevno svetlobo iz tega prostora odstranimo tako, da prebijemo okna s temnim ovojnim papirjem. Ne smemo pa onemogočiti svežemu zraku, kakor tudi vlagi dostop do sadja. Suhe kletne prostore moramo radi tega zračiti zvečer, vlažne pa opoldne. V zelo

suhih prostorih bomo od časa do časa poskopili tla z vodo.

Predno spravimo sadje na določeno mesto, pobelimo ta prostor z apnom in ga poževplamo nato pa temeljito prezračimo. Sedaj šele nastopi vprašanje, kam in kako polagamo sadje. Najboljši so štirioglati leseni poličniki, ki se dajo prestavljati. Med štiri kole oziroma noge vložimo v nadstropjih 5-6 poličk. Te štirioglate poličke so narejene iz 3-4 prste širokih okvirjev, ki imajo za dno nabite palčice, tako da izgleda polica kakor kakšno rešetno in dobiva nanje položeno sadje tudi od spodaj zrak. Ti poličniki stoje v primernih razdaljah drug od drugega, sadje pa zložimo na poličke tako, da se sad sadu ne dotika. Ako so poličke narejene tako, da se lahko iz poličnika izvlečejo, nam to olajšuje tedenski pregled sadja, ki je nujno potreben, ker je treba vsak nagnit sad takoj odstraniti.

Nikoli pa ne smemo sadja vlagati na te poličke takoj, ko smo ga potrgali. Dva do tri tedne ga pustimo ležati na kakšnem primernem prostoru, da se sadje »izpotis«, kakor pravimo, jabolka postavljamo vedno na muho, hruške pa položimo po dolgem.

KUHINJA

Zdrobna juha z gobami. Razbeli zvrhano žlico presnega masla in zarumeni na njem dve žlici zdroba. Prilivaj počasi tople vode in mešaj, da se ne napravi kupčki. Kuhaj juho 10 minut, potem ji dodaj par žlic na olju ali maslu dušenih gob, dobro sesekljanih, in žlico zelenega, sesekljane peteršilja. Ponovno prevri in daj na mizo. Ako hočeš juho izboljšati, razmotaš v njej rumenjak.

Govedina z jalcno omako. Potrebno količino jaje v trdo skuhamo. Rumeniak pretlačimo skozi sito, beljake pa na drobno sesekljamo. Nato rumenjake osolimo in jih vmeša-

Sirite in čitajte

EDINOST!

MARIBORSKA TISKARNA D. D.

VODILNO TISKARSKO PODJETJE SEVERNE SLOVENIJE
POSTREŽENO HITRO, DOBRO IN PO NIZKIH CENAH
TELEFON 25-67, 25-68, 25-69

Praktični nasveti

Krompir ostane dolgo gorak, ako go pokriješ najprej s segreto, večkrat zganjeno volneno krpo in povrhu še s pokrovko.

Svetlobo svetilke povečamo, ako pomočimo steni v močan kis. Ko je dobro prepojen, ga posušimo; tako pripravljen steni daje dosti močnejšo luč.

Da se usnje zimskih čevljev zmehča, ga tanko namažemo z ricinovim oljem, pustimo nekaj časa, nato pa olje z vato obrišemo. Potem ponovno namažemo z ricinovim oljem podplate pa prepletkamo z lanenim oljem. Gornjega usnja ne smemo mazati z lanenim oljem, ker bi sicer popokalo.

Kako izboljšati petrolej. Če petrolej slabo gori, vrzi vanj žlico soli. S tem se petrolej očisti in gori z jasnejšim plamenom. Sol lahko ostane celo leto v svetilki. Pomaga tudi kafa, pomešana z naftalinom.

Utrgan peteršilj ostane dolgo svež, če povezneš čez njega steklen kozarec in ga imaš na hladnem. Prav tako ohraniš že več dni svež kvas. Zavitega v papir položi pod poveznjen kozarec in na hladno.

Neprijeten vonj naftalina odstraniš, če posiplješ po omari gorčični prah. Ta prah vpija duh naftalina.

Fiziolova voda za pranje svile in volne. V 4 litrih deževnice skuhaj 1/2 kg suhega belega fižola. Fižol odcedi, vodo pa, ki ne sme biti slana, ohladi da bo mlačna. V njo namoči svile ali volnene stvari, ki jih misliš oprati. Blago ne drgni, temveč ga samo stiskaj. Nato ga izplakni še parkrat v čisti mlačni vodi, iztisni in na narobni strani izlikaj. Tudi madeži črnila, masti in rdečega vina izginejo v tej vodi, ako niso že prestari.

Plesnobo na čevljih odpravimo, ako čevlje dobro skrtčimo in potem namažemo z glicerinom ali pa terpentinovim oljem. Usnje postane zopet voljno in mehko.

Mali oglasi

beseda 0-55 din,
dopisovanje po
1-50 din; inse-
ratni davek do
40 besed 1- din,
nad 40 besed
2- din. Za šifri-
rana pisma se
plača 10- din.
Za odgovor
je priložiti 3-
din v znamkah

MARIBOR
KOPALIŠKA ULICA 6

TISKARNA

LITOGRAFIJA

OFFSETTISK

KAMNOTISK

BAKROTISK

ANILINSKI TISK

KNJIGOVEZNICA

KARTONAŽA

PLAKATIRANJE

